

Uključenost roditelja u aktivnosti djece i rad škole

Negotić, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:796550>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za pedagogiju

Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Ivana Negotić

Uključenost roditelja u aktivnosti djece i rad škole

Diplomski rad

Zadar, 2020.

Sveučilište u Zadru
Odjel za pedagogiju
Diplomski sveučilišni studij pedagogije (dvopredmetni)

Uključenost roditelja u aktivnosti djece i rad škole

Diplomski rad

Student/ica:

Ivana Negotić

Mentor/ica:

Izv. prof. dr.sc. Rozana Petani

Zadar, 2020.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Ivana Negotić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Uključenost roditelja u aktivnosti djece i rad škole** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 14. srpnja 2020.

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Teorijski dio	3
2.1. <i>Osnovni pojmovi: obitelj, škola, suradnja i partnerstvo</i>	3
2.2. <i>Roditelji i škola kao partneri u odgoju djeteta</i>	6
2.3. <i>Roditeljska uključenost u rad škole ili roditeljski angažman</i>	10
2.4. <i>Oblici suradnje roditelja i škole</i>	14
2.4.1. <i>Individualni oblici suradnje</i>	15
2.4.2. <i>Skupni oblici suradnje</i>	16
2.4.3. <i>Dodatni oblici suradnje</i>	17
2.5. <i>Uključenost roditelja u školske aktivnosti djeteta</i>	18
3. Metodologija istraživanja	20
3.1. <i>Predmet istraživanja</i>	20
3.2. <i>Cilj istraživanja</i>	20
3.3. <i>Zadaci istraživanja</i>	20
3.4. <i>Postupak, metoda i instrument istraživanja</i>	20
3.5. <i>Ispitanici istraživanja</i>	21
4. Analiza rezultata istraživanja	23
4.1. <i>Izravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece</i>	23
4.2. <i>Neizravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece</i>	31
4.3. <i>Oblici suradnje škole i roditelja</i>	39
4.4. <i>Stav roditelja o uključenosti u školske aktivnosti djece i o partnerstvu sa školom</i>	49
5. Zaključak	59
6. Popis literature	62
7. Prilog	65
8. Sažetak	67
9. Summary	68

1. Uvod

Odgoj i obrazovanje važan su segment života svakoga pojedinca. Osim roditeljske skrbi, na oblikovanje djeteta uvelike utječu i odgojno-obrazovne ustanove. Roditelji i učitelji su odrasli koji se brinu za mlade, a mjesto gdje se oni susreću je škola. Odnos roditelja i učitelja kroz povijest se mijenjao. Premda je nekoć odgoj djece bio usko vezan uz obitelj, a obrazovanje uz školu, s napretkom društva, većim obrazovanjem stanovništva (pa time i roditelja), došlo je do promjena u odgojno-obrazovnim ulogama roditelja i škole. Danas su roditelji obrazovaniji negoli u prošlosti, a učitelji nisu više najobrazovaniji dio društva. Kao posljedica navedenog, roditelji su sve kompetentniji za uključivanje u školske aktivnosti djece i rad škole, a učitelji više nisu jedini zaduženi za obrazovanje djece. Raste i zainteresiranost roditelja za školski uspjeh djece od kojih se sve više očekuje. S druge strane, s trendom zapošljavanja obaju roditelja, došlo je i do promjena unutar obitelji pa između ostaloga roditelji imaju manje vremena za provođenje s djecom. Zbog svega toga, i odgoj i obrazovanje postali su podijeljeni ciljevi i zadaće između obitelji i škole. Ipak, nerijetko se događa da se roditelji žale kako previše svoga dragocjenog vremena kod kuće provedu u pomaganju djetetu oko školskih zadaća ili se na neki drugi način bave pitanjima vezanima uz školu, dok se učitelji istodobno susreću s problemima koji nisu bili toliko izraženi prije nekoliko desetljeća, poput neposluha i neprimjerenog ponašanja, pomanjkanja koncentracije kod djece, nesamostalnosti i problema u socijalizaciji. Sigurno je da i roditelji i učitelji djeci žele najbolje, pa je umjesto međusobnog predbacivanja i prebacivanja odgovornosti, od presudne važnosti da obje strane osvijeste upućenost jednih na druge, kao i svoju ulogu u tom, za pojedinca i društvo, važnom segmentu. Da bi se to zajedničko djelovanje ostvarilo na najbolji mogući način i na zadovoljstvo svih uključenih, potrebno je neprestano ulagati dodatni trud. Osim osposobljavanja sadašnjih i budućih učitelja za odgojno partnerstvo s roditeljima, neophodno je motivirati roditelje za jačanje njihovih kompetencija kroz različite oblike suradnje sa školom, kao i stalno raditi na uspostavljanju uzajamnog povjerenja i uvažavanja na ravnopravnim osnovama. Upravo zajednički cilj roditelja i svih pedagoških djelatnika škole da što uspješnije odgoje i obrazuju mlade, upućuje na to da se važnost njihove međusobne suradnje nameće kao jedno od ključnih pitanja. U ovome se radu pokušalo istražiti u kolikoj su mjeri danas roditelji uključeni u aktivnosti djece i rad škola te naglasiti nužnost kvalitetne suradnje roditelja i škole u svrhu dobrobiti djeteta/učenika.

Rad se sastoji od dva osnovna dijela – prvi se dio odnosi na teorijski okvir u kojemu će se ukratko pojasniti osnovni pojmovi važni za temu rada, a drugi je dio istraživanje.

Prvi dio rada nudi teorijski pregled istraživanja na temu suradnje obitelji i škole, objašnjavaju se osnovni pojmovi, zatim partnerstvo roditelja i škole, uključenost roditelja u rad škole i s tim u vezi postojeći oblici suradnje te uključenost roditelja u aktivnosti djeteta.

Istraživački dio rada bazira se na intervjuima s roditeljima učenika osnovnih škola, od petoga do osmog razreda, a u njemu se propituje organizacija školskih obveza djece unutar obitelji (mjesto, vrijeme i razina samostalnosti pri obavljanju istih), uključenost roditelja u obavljanje školskih obveza, načini komunikacije sa školom i drugim roditeljima, uključenost u rad škole te stav roditelja o partnerstvu sa školom i količini sadržaja namijenjenog roditeljima.

2. Teorijski dio

U ovome dijelu rada cilj je pojasniti osnovne pojmove ključne za razumijevanje tematike rada te ponuditi kratak pregled iz literature o relevantnim pitanjima. Prvo će se pojasniti pojmovi obitelj, škola, odgoj te suradnja i partnerstvo, a potom će se redom pozabaviti temom roditelja i škole kao partnera, uključenošću roditelja u rad škole, oblicima suradnje roditelja i škole te roditeljskom uključenošću u školske aktivnosti djece. Sve navedeno povezano je s drugim dijelom rada koji se odnosi na empirijsko istraživanje te analizu istoga.

2.1. Osnovni pojmovi: obitelj, škola, suradnja i partnerstvo

Među najsloženije, a ujedno i najodgovornije ljudske djelatnosti ubrajaju se odgoj i obrazovanje, a na putu odgoja i obrazovanja djeteta obitelj i škola neupitno su povezane (Rosić i Zloković, 2003). U njima dijete stasava u samostalnu i odgovornu jedinku društva.

Rosić i Zloković (2003) navode da su najznačajnije odgojne sredine obitelj, predškolske ustanove, škola, mediji, sredine u kojima se provodi slobodno vrijeme te vršnjaci. Iako su u odgojnom procesu sve te sredine važne i ne mogu se rangirati, roditeljski je dom jedna od osnovnih i prvih odgojnih sredina u koje dijete dolazi, a zatim tu boravi, razvija se, raste, njeguje, obrazuje, uči, komunicira itd.

Sama riječ *obitelj* dolazi od glagola *obitavati*, dakle obitelj je temeljna društvena jedinica zasnovana na zajedničkom životu užeg kruga srodnika (Hrvatski enciklopedijski rječnik, 2003). Razni autori različito određuju pojam obitelji, ali svi se slažu da je riječ o kompleksnom društvenom fenomenu. Bez obzira na promjene koje su funkcije, uloge i oblici obitelji kroz povijest doživjele, ona je uvijek imala iznimno značajnu ulogu.

Maleš (1988:7) obitelj definira kao “odgojnu zajednicu roditelja i djece (bez obzira na to je li riječ o biološkoj ili usvojenoj djeci) zasnovanoj na emocijama ljubavi i privlačenja, a karakteriziranoj zajedničkim stanovanjem i ekonomskom kooperacijom članova.”

Maleš (1993) ističe da je obitelj u odgoju nezamjenjiva, a najznačajnije karakteristike obitelji kao zajednice koje je čine različitom od drugih su emocionalni odnosi, ljubav i privrženost između roditelja i djece i individualni pristup djetetu. U obitelji i kroz odnos s roditeljima dijete postiže sigurnost i razvija mu se osjećaj pripadnosti. Dobiva osjećaj povjerenja u sebe i druge zbog ljubavi, brige i nježnosti koju mu pružaju roditelji. Obitelj služi kao most između društva i pojedinca: štiti dijete od okoline, a istovremeno ga priprema za život u njoj.

Rosić i Zloković (2003) također, među brojnim nezamjenjivim funkcijama obitelji, posebno ističu kako su upravo emocionalni odnosi unutar obitelji te individualni pristup dječjoj osobnosti oni faktori koji obitelj čine jedinstvenom odgojnom sredinom.

Rečić (2003) navodi da se u obitelji postavljaju temelji emocionalnog, socijalnog i moralnog razvoja osobnosti, a u suvremenoj demokratskoj obitelji prožetoj roditeljskom ljubavlju, djeca stječu znanja, vještine, umijeća i navike te prihvaćaju norme društvenog ponašanja. Osim toga, u roditeljskom domu dijete formira stavove, stječe prva socijalna iskustva te dobiva pomoć, sigurnost i zaštitu (Jurčić, 2012).

Uz to, Vukasović (2001) navodi kako zajednički život i interesi, radosti i problemi povezuju roditelje i djecu. U vremenu koje zajedno provode doživljavaju različite situacije, a svaka od njih može stvoriti posebnu mogućnost odgojnog djelovanja. Zato su roditelji po svojoj prirodnoj funkciji odgojitelji.

Kao što je dosad rečeno, obitelj je prva okolina koju dijete dolaskom na svijet upoznaje. Roditeljska je zadaća odgojiti dijete, a polaskom djeteta u školu, ta se zadaća počinje dijeliti sa školom. Hrvatski enciklopedijski rječnik (2003: 1280) školu definira kao "obrazovnu i odgojnu ustanovu gdje se kolektivno stječu osnovna pismenost, znanja iz znanosti i umjetnosti te vještine određenih struka".

Prema Jurčiću (2012) osnovna zadaća škole je, koristeći suvremene metode poučavanja, potaknuti učenike na učenje i istraživanje, razvijanje različitih sposobnosti i kreativnosti te im pomoći u snalaženju i razumijevanju svijeta koji ih okružuje. Škola daje različita znanja, potiče znatiželju, širi vidike, razvija radne navike i osjećaj odgovornosti (Lalić i sur., 1999).

S obzirom na to da roditelji i škola imaju isti cilj, a to je kvalitetno obrazovanje i odgoj djeteta, te dvije strane moraju surađivati kako bi uspješno postigle željeno. Maleš (1996) navodi da pojam suradnje roditelja i škole podrazumijeva dijeljenje informacija,

savjetovanje, učenje, dogovore i druženja, s ciljem dobrobiti djeteta odnosno podijeljene odgovornosti za razvoj djeteta u objema sredinama – u školi i u obitelji.

Kolak (2006) napominje da su glavne komponente suradnje generalno, pa tako i suradnje škole i obitelji, zajedničko ulaganje truda, nastojanje da se zadovolje interesi i roditelja i učitelja te postojanje zajedničke vizije. Isti autor suradnju definira kao važni društveni proces koji zahvaća više djelatnosti i aktivnosti roditelja i učitelja kojima je zajednički cilj što uspješniji, sigurniji i bolji učenikov razvoj.

Osim pojma suradnje, u današnjoj pedagoškoj literaturi sve je prisutniji pojam partnerstva. Ljubetić (2014) ističe da, premda se u rječniku navedena dva pojma mogu smatrati sinonimima, ne treba ih poistovjećivati kada je riječ o odnosu obitelji i škole.

U modelu suradnje obitelji i škole roditelji se doživljavaju kao “druga strana” u odgoju djece, a hijerarhijski su pozicionirani niže u odnosu na pedagoške djelatnike škole. U školu dolaze u pravilu po pozivu ili u točno određeno vrijeme, najčešće zbog informiranja o djetetovim postignućima ili da bi ih se instruiralo za pružanje pomoći djetetu oko njegovih zadaća. Komunikacija je u ovome modelu rijetka i nedovoljno otvorena, a često se javlja s pojavom teškoća u djetetovom učenju ili ponašanju. Suradnja podrazumijeva samo povremeno uključivanje roditelja u aktivnosti škole, koji su nedovoljno informirani o svojim pravima i obvezama. Škola i roditelji percipiraju se kao odvojeni sustavi koji neovisno jedan o drugome samo po potrebi surađuju. S druge strane, u partnerskom odnosu obitelji i škole roditelje se doživljava kao “prve učitelje” svoje djece koji su ravnopravni učiteljima i stručnim suradnicima škole. Roditelji su dobrodošli u školu, a komunikacija s njima je stalna, iskrena, podržavajuća i otvorena. Inicijativa je obostrana i nadopunjujuća, a u fokusu takvog odnosa je dijete i njegova dobrobit. U tom smislu obje strane ulažu maksimalne napore i pomažu jedni drugima da bi dostigli zajednički cilj, a to je razvoj svih djetetovih potencijala. Osim toga, partnerstvo podrazumijeva i visoku motiviranost od strane roditelja za uključivanje u rad i aktivnosti škole, te doprinose kvaliteti rada ustanove (Ljubetić, 2014).

2.2. Roditelji i škola kao partneri u odgoju djeteta

U današnjoj pedagoškoj teoriji i praksi pitanje suradnje i odnosa obitelji i škole jedno je od najaktualnijih pitanja (Maleš: 1996), pa ne čudi činjenica da su se brojni autori bavili upravo tom temom (Ljubetić, 2014, Rosić, Zloković, 2003, Maleš, 1996, Rađenović, Smiljanić 2007, Lukaš, Gazibara, 2010 i mnogi drugi).

Maleš (1996) navodi da je u drugoj polovici dvadesetog stoljeća došlo do niza promjena koje su utjecale i na odnos škole i obitelji. Naime, došlo je do „političke reevaluacije obitelji“ (Schleicher, 1994 prema Maleš, 1996), jačanja demokracije u nekim zemljama, većeg obrazovanja roditelja i time izjednačavanja s učiteljima (dok su prije učitelji bili među najobrazovanijima u društvu), zatim su se razvile znanstvene spoznaje o obitelji kao faktoru socijalizacije te je naposljetku došlo do roditeljskog razočaranja u sustav obrazovanja i odgoja. Kada se uveo obavezni državni sustav odgoja i obrazovanja, funkcije obitelji i škole gledale su se odvojeno – obitelj je bila usko vezana uz odgoj, a škola uz obrazovanje. S razvojem sustava razvilo se i uvjerenje da su samo učitelji ti koji su stručni za obrazovanje djece. Osim toga, kada se uvelo obvezno školovanje, došlo je do nesporazuma između obitelji i škole, jer su nekoć djeca u obiteljima bila radna snaga, a s polaskom u školu više nisu mogla obavljati tu ulogu, što obitelji nije odgovaralo. U suvremenu doba pojedinačni interesi obitelji i škole opet se nalaze u suprotnostima, ali ovaj put iz drukčijih razloga. Naime, s jedne strane je obitelj koja danas uviđa da je školovanje bitno i shodno tome žele djetetu što bolji uspjeh, a s druge strane škola koja vrši selekciju i tako ponekad onemogućuje ostvarenje roditeljskih želja i ciljeva za njihovu djecu. Suvremenu pedagošku praksu obilježava preispitivanje tradicionalne autonomije škole i postavljanje novih definicija uloga roditelja i učitelja u odgoju i obrazovanju djeteta. Nekadašnji koncept škole i obitelji postao je posve neprihvatljiv, a cilj je izgraditi potpuno novi i drukčiji odnos između obitelji i škole koji će obilježavati obilje komunikacije, zajednički rad i odgovornost (Maleš 1996).

Christenson i Sheridan (2001) navode da je interes za odnos obitelji i škole neizmjerljivo porastao, zahvaljujući dramatičnim promjenama u strukturi i funkciji obitelji te uzastopnim spoznajama da obiteljsko okruženje i vrijeme provedeno izvan škole doprinose učenikovom učenju.

Rosić i Zloković (2003:13) obitelj definiraju kao „prirodnu, životnu i odgojnu zajednicu, a školu kao profesionalnu ustanovu društva koja se brine da svaki čovjek dobije onaj minimum obrazovanja bez kojega ne bi mogao živjeti, raditi i stvarati“. Autori ističu da zbog toga roditelji i škola nisu na neprijateljskim stranama, već upravo suprotno, oni su suradnici. Zbog zajedničkoga cilja, a to je dobro odgojen čovjek, roditelji i škola upućeni su na zajedničko djelovanje.

O važnosti partnerstva obitelji i škole pisala je i Ljubetić (2014). Autorica drži da, ako škole stvaraju razredno i školsko ozračje koje obitelj doživljava aktivnim i ravnopravnim partnerima, tada škole mogu utjecati na sudjelovanje u školskim aktivnostima i događanjima, a u tim nastojanjima učitelj ima glavnu ulogu (Church i Collins, 2010 prema Ljubetić, 2014). Nadalje, navodi autorica, kad su obitelji djelatno uključene u rad škole, stav roditelja o njima samima, školi koju pohađaju njihova djeca i školskom osoblju je jasniji i snažniji što vodi boljem razumijevanju između roditelja i učitelja i njihove uloge u razvoju djeteta (Smrekar i sur., 2010 prema Ljubetić, 2014).

Maleš (1996) ističe da se za partnerstvo općenito može reći da je poslovni odnos među dva ili više sudionika koji imaju zajednički cilj, no partnerstvo između roditelja i odgajatelja treba biti više od toga, odnosno mora uključivati poštovanje između dviju strana, informiranje, dijeljenje emocija i vještina, dogovore, zajedničko odlučivanje i odavanje priznanja individualnosti obitelji.

Premda se tradicionalno smatralo da je škola osnovni kontekst za akademsko učenje, a da je obitelj presudni kontekst za socijalno i emocionalno učenje, istraživanja provedena posljednjih desetljeća naglašavaju važnost obaju okruženja. Istraživanja posebice ističu potrebu za njihovom uskom povezanošću i zajedničkim djelovanjem, a sve u cilju unapređenja djetetovih postignuća na svim poljima razvoja (Ljubetić 2014).

Pahić i sur. (2010) spominju da postoje dva osnovna modela za shvaćanje odnosa roditelja i škole, a to su Epsteinin model (1987, prema Dauber i Epstein) i model Sheridan i Kratochwill (2007). Epstein je razvila teorijski model koji pojašnjava koncept partnerstva, kao i raspodjelu odgovornosti između roditelja i škole i taj je model dosad potvrđen i provjeren u mnogim zemljama. Sheridan i Kratochwill (2007) razlikuju dvije relacijske orijentacije, odnosno tradicionalni i partnerski odnos roditelja i škole.

Tradicionalna orijentacija partnerstva obitelji i škole podrazumijeva odnos u kojemu roditelji školi prepuštaju odgovornost za obrazovanje njihove djece, a škola pritom ni ne očekuje od roditelja da se uključe. Ciljeve stoga određuje škola, a tek katkad obavijesti roditelje. Komunikacija između škole i roditelja rijetka je i usredotočena na pojedinačne probleme, najčešće inicirana od strane škole. S druge strane, partnerska orijentacija u odnosima obitelji i škole naglasak stavlja na suradnju škole i roditelja. Oni djeluju kao suradnici na obrazovnom i socijalizacijskom putu djeteta, a pritom poštuju kulturne razlike koje postoje među obiteljima i djecom. Osim toga, u partnerskoj orijentaciji uloge su jasno određene i podržavajuće, zajedno se određuju ciljevi i izrađuju planovi rada, a komunikacija je česta i stvara se pozitivno ozračje (Sheridan i Kratochwill, 2007 prema Pahić i sur., 2010).

Faktori koji utječu na orijentaciju, kvalitetu i intenzitet tih odnosa mogu biti kontekstualni i individualni. Kontekstualni se faktori odnose na zakonsku regulativu (na nacionalnoj i lokalnoj razini), veličinu zajednice, vrstu zajednice u kojoj je škola, školska klima, osobine učitelja i stil rada pojedine škole. Individualni faktori odnose se na roditelje odnosno njihova sociodemografska i psihosocijalna obilježja te djecu odnosno njihova obilježja s obzirom na dob, razvojne potrebe, psihofizičke karakteristike, školska postignuća (Hoover-Dempsey i Sandler, 1997; Fantuzzo, Tughe i Childs, 2000; Green, Walker, Hoover-Dempsey i Sandler, 2007; Smit, Driessen, Sluiter i Slegers, 2007 prema Pahić i sur. 2010).

Rosić i Zloković (2003) ističu da škola obavlja dvije glavne funkcije, a to su obrazovanje i odgoj, ali bez suradnje s roditeljima, nijednu od tih funkcija ne može dobro obaviti. Prema istim autorima, da bi obitelj i škola surađivali, nužno je da stalno komuniciraju, uspostave ravnopravne suradničke odnose, upoznaju se što bolje te razrade metodiku odgojnih postupaka. Budući da je pravo djeteta na razvoj osobnosti civilizacijska tekovina, škola je suodgovorna za razvoj djeteta (mora obratiti pozornost na zlostavljanje djece u obitelji, odgojnu zapuštenost itd.), a s druge strane sve je češće obrazovanje djece odgovornost obiteljske sredine. Iz toga proizlazi da je suradnja obitelji i škole neizbježna i nužna, a samo obostranim nastojanjima odgoj djece bit će neupitan i učinkovit, na sreću i zadovoljstvo sviju uključenih. Nadalje autori pojašnjavaju što je potrebno poduzeti od strane roditelja i učitelja kako bi suradnja bila uspješna:

1) *komunikacija*

Kao i u svakoj ljudskoj situaciji u kojoj postoji više od jednog subjekta, komunikacija je nužna, pa tako i u slučaju roditelja i škole koju pohađa njihovo dijete. Suradnja je složen proces na kojemu obje strane trebaju raditi.

2) *dobro međusobno poznavanje i razumijevanje*

Kada se partneri dobro upoznaju, onda se i bolje razumiju, a to je plodno tlo za gradnju povjerenja i bivanje spremnim za dogovor i suradnju u odgojno-obrazovnom radu. Bez poznavanja obiteljske pozadine, učitelj ne može izići u susret potrebama nekog učenika, a bez da znaju što se u školi radi i što se od učenika očekuje, roditelji ne mogu pomoći djetetu.

3) *zadovoljstvo zajedničkim radom*

Samo ako sudionici nalaze zadovoljstvo u zajedničkom radu, suradnja se može ostvariti. Stoga obje strane moraju uložiti napor kako bi uzajamni rad bio što uspješniji. Objе strane trebaju biti spremne na objektivno sagledavanje situacije i odbacivanje predrasuda.

(Rosić i Zloković, 2003)

Jedino ako obitelji škola neprestano komuniciraju, ravnopravni su u odnosu, rade na međusobnom upoznavanju i razvijaju metodiku odgoja, odgoj djece bit će neupitan. Učitelj treba prihvatiti roditeljske stavove i, premda je učitelj taj koji ima stručna znanja i vještine, on mora uvidjeti da i roditelji kao laici mogu imati dobre i korisne ideje u vezi s odgojem. Učitelj, nadalje, treba biti sposoban vidjeti probleme iz perspektive roditelja, poštovati njihove stavove i spoznaje o vlastitoj djeci te respektirati roditeljske odgojne metode. S druge strane, roditelj treba moći vidjeti probleme i s učiteljeva polazišta te treba poimati učitelja kao stručnjaka, osobu s karakterom, osobu kojoj je stalo do zajedničkih napora i koja voli djecu i svoj posao. Osim toga, roditelji i škola trebaju međusobno jačati autoritete, odnosno roditelji trebaju podržavati autoritet škole, a škola i učitelji autoritet roditelja, s ciljem da ne opadne autoritet roditelja i škole bez kojega je rad s mladima otežan (Rosić i Zloković, 2003).

Premda je osnovni cilj suradnje obitelji i škole osigurati najbolje uvjete za razvoj djeteta, njihov kvalitetan odnos ima pozitivne učinke i na sudionike suradnje, odnosno roditelje i učitelje. Kada dijete upozna novu osobu, to kako će je prihvatiti ovisi o odnosu privrženosti između djeteta i roditelja i odnosa te prisne osobe (roditelja) s novom osobom. Nadalje, kada dijete vidi da ostali poštuju njegove roditelje, to u njemu

jača samopoštovanje jer je dječja samosvijest uvelike povezana sa sviješću o vlastitim roditeljima. U dobroj suradnji roditelji dobivaju podršku od učitelja, što za posljedicu ima jačanje roditeljskog samopouzdanja, a onda su i zainteresiraniji uključiti se u sve vezano za njihovo dijete. Budući da su roditelji često preemotivni kada je u pitanju njihovo dijete, samim time mogu biti i neobjektivni, a od učitelja kao stručnjaka mogu dobiti vrijedne informacije o razvojnim karakteristikama djeteta i imajući te spoznaje u vidu, pospješiti svoje roditeljstvo. Učitelji pak, od dobre suradnje također imaju beneficije jer je svako dijete drukčije i posebno, a od roditelja može dobiti informacije, bolje shvatiti dijete i njegove potrebe. Kada dobije pozitivnu reakciju od roditelja, učitelju raste profesionalno samopouzdanje (Rosić i Zloković, 2003).

Razvidno je da, ako je suradnja između roditelja i škole dobra i kvalitetna, svi uključeni mogu profitirati.

2.3. Roditeljska uključenost u rad škole ili roditeljski angažman

Polazak u školu jedan je od velikih i važnih događaja u životu svakoga pojedinca. Pa iako je to uglavnom sretan i uzbudljiv događaj unutar obitelji, on nesumnjivo sa sobom nosi nove izazove kako za dijete, tako i za roditelje.

Rosić i Zloković (2003) navode da, kada dijete krene u školu i uđe u školski sustav, pojave se mnogi subjektivni i objektivni problemi za djecu, mladež i roditelje. Koncept, organizacija, metode, sredstva, zadaće i ciljevi škole donose ulazak u novi, širi i raznolikiji rad i život s novim obvezama i odgovornostima.

Ljubetić (2014) kaže da su se roditeljska percepcija i mišljenje učitelja o uključivanju roditelja u školu mijenjali kroz vrijeme, s obzirom na nova saznanja o dječjem razvoju, ulozi škole, društvenoj filozofiji itd. Pritom je prijedžen vrlo dug put od potpunog negiranja roditelja kao sudionika do shvaćanja roditelja kao punopravnih partnera u odgoju i obrazovanju.

Jurčić (2012) napominje da djetetov polazak u školu stavlja roditelje i školu u poseban odnos sa zahtjevnim zadatkom da se djeca odgoje i obrazuju za život u današnjem društvu. Znanstveno-tehnološki napredak toliko je velik da zasebne kompetencije roditelja i škole ne mogu u potpunosti ispuniti zadaću odgoja i obrazovanja. To je

moгуće postići samo međusobnim nadopunjavanjem i ukrižavanjem kompetencija škole i roditelja, odnosno partnerstvom (Jurčić 2012). Roditeljska uključenost u rad škole stoga je neizbježna, a kao što je već spomenuto ranije, danas se najviše teži partnerskome odnosu.

Jurčić (2012), odgojno partnerstvo roditelja i škole promatra kroz dva modela: personalni i individualni:

Personalni model usmjeren je na dijete, a polazište mu je kreiranje optimalnih prilika za učenje u školi i obiteljskom okruženju. Pri tome se uvažava specifičnost svakog djeteta kako bi se na najbolji način pomogao njegov cjelovit razvoj. Roditelji i učitelji zajednički djeluju, međusobno se informiraju i podupiru, a zajednički cilj im je što bolji uspjeh u školi. Da bi ovakvo partnerstvo bilo uspješno, nužno je dodatno pedagoško obrazovanje roditelja koje na sebe treba preuzeti škola, a dio je kurikuluma odgojnog partnerstva obitelji i škole.

Institucionalni model podrazumijeva sudjelovanje roditelja u školskim aktivnostima usmjerenima na razvoj škole te participiranje u stručnim i upravnim tijelima škole, odnosno uključivanje u donošenje odluka. Roditelji mogu sudjelovati u radu škole tako da budu izabrani od strane ostalih roditelja u vijeće roditelja, školski odbor te u školske povjerenstva za različite školske aktivnosti. Jurčić (2012) vijeće roditelja opisuje kao organizaciju predstavnika roditelja iz svih razrednih odjela škole koja se sastaje najmanje tri puta godišnje i razmatraju pitanja značajna za život i rad škole. Rad tog vijeća je javan i na njemu mogu nazočiti svaki roditelj i djelatnik škole. S druge strane školski odbor je upravno tijelo škole koje čine četiri predstavnika iz redova učitelja i djelatnika škole, po tri predstavnika roditelja i lokalne samouprave, a njihova je zadaća usvajanje godišnjeg kurikuluma škole, školskih programa i projekata, rješavanje kadrovskih pitanja, usvajanje proračuna škola i načina trošenja materijalnih sredstava. Školska povjerenstva sačinjavaju po jedan predstavnik učitelja, roditelja i učenika, a vezani su uz realizaciju različitih projekata, proslava, manifestacija, izleta i ekskurzija.

Rosić i Zloković (2003) navode dužnosti i prava roditelja: roditelji su dužni u propisanom roku upisati dijete u osnovnu školu, brinuti se o njegovu redovitom osnovnom školovanju i ispunjavanju školskih obveza, dužni su u skladu sa svojim mogućnostima brinuti se o daljnjem djetetovu školovanju. Imaju pravo i dužnost surađivati sa školom u odgoju i školovanju svoga djeteta te pravo i dužnost uvida u

sadržaj, način i postupak djetetova odgoja i školovanja u školi. Imaju pravo i dužnost redovito, a najmanje jedanput mjesečno, obavješćivati se o tijeku školovanja svojeg djeteta, a pritom obavješćivanje može biti usmeno ili pismeno. Roditelji su dužni odazivati se svakom pozivu učitelja, stručnog suradnika i ravnatelja koji se tiče njihova djeteta, dužni su brinuti se o odgoju i školovanju svojeg djeteta te poticati njegove umjetničke, sportske i druge sklonosti i sposobnosti.

Ljubetić (2014) ističe problem pasiviziranja roditelja, odnosno čestog spominjanja potrebe rada s roditeljima ili pak pridobivanja roditelja, a ako roditelji ne rade ono što škola od njih traži, odnosno ne pomaže djeci u postizanju akademskoga uspjeha, djetetov se neuspjeh smatra greškom roditelja (McDermot, 2008 prema Ljubetić, 2014). Autorica napominje da se obitelj treba promatrati kao zasebni entitet sa svim svojim potrebama, željama, navikama, međusobnim odnosima itd. pri čemu je zadaća obitelji ne biti na usluzi učitelju, već njegovati obiteljske odnose, zadovoljiti potrebe svih svojih članova i osposobiti dijete da bude odgovorna i funkcionalna jedinka društva. Roditeljska frustracija javlja se onda kada im se povjere zadaci koje ne mogu ispuniti, bilo zbog nedostatka kompetencije, vremena ili zbog sukoba s obiteljskim interesima. Tada se roditelji opiru tome da im obiteljski dom postane produžetak učionice, a to može voditi tome da ih učitelji smatraju nezainteresiranima. Ljubetić (2014) rješenje vidi u razvijanju kritičkoga stava kod sposobnih učitelja i u tome da odbace mitove i generaliziranja te stvore pozitivan stav, upoznaju pojedinačne obiteljske pozadine i generalno imaju pozitivna vjerovanja o uključivanju obitelji. Tako bi učitelji, navodi autorica, trebali vjerovati da svi roditelji žele najbolje za svoje dijete (suprotno uvriježenom mišljenju, i roditelji slabijih imovinskih stanja žele djecu lišiti takve sudbine, a izlaz vide upravo u obrazovanju), da sve obitelji mogu pružiti podršku u učenju svome djetetu, zatim da bi roditelji i ustanove trebali biti partneri koji su ravnopravni te da je odgovornost za kreiranje partnerstva primarno na školskim djelatnicima. Naposljetku, autorica napominje da se promijenila i stručna terminologija i da se sve više potiče korištenje termina „obiteljska angažiranost“ umjesto termina „roditeljska uključenost“ (Mapp i Hong, 2010 prema Ljubetić, 2014). Roditeljski angažman shvaća se kao želja i ulaganje napora roditelja da imaju utjecaj na ono što se događa u vezi njegovog djeteta, ali i kao potreba da upoznaju socijalne i materijalne prilike te humane vrijednosti koje se smatraju pozitivnima u školi (Ljubetić, 2014).

Autorice Pugh i De'Ath (1989, prema Maleš, 1996), načinile su klasifikaciju mogućih uloga roditelja u ustanovi, na temelju analize 130 engleskih odgojno-obrazovnih ustanova. To je ovih pet mogućih uloga:

- 1) Nesudjelovanje
- 2) Potpora
- 3) Sudjelovanje
- 4) Partnerstvo
- 5) Kontrola

Nesudjelovanje roditelja znači ne uključivanje u rad ustanove, a može se podijeliti na aktivno nesudjelovanje (kada se roditelj ne želi uključiti, želi se odmoriti od djeteta ili sl.) i pasivno nesudjelovanje (kada se roditelj želi uključiti, ali ga priječe drugi faktori poput nesigurnosti, neznanja jezika itd.). Potpora roditelja podrazumijeva provođenje vanjskih aktivnosti koje doprinose radu škole. Pod sudjelovanjem roditelja misli se na fizičku uključenost u rad ustanove, kao pomagači u provedbi neke aktivnosti (npr. izleta) ili u ulozi učenika (roditelj se obrazuje o temama važnim za njegovo dijete, kao što su razvoj djeteta, ciljevi ustanove, razne radionice i sl.). Partnerstvo podrazumijeva poslovni odnos u koji ulaze roditelji i ustanova, a taj odnos karakteriziraju zajedničke namjere, obostrano poštovanje i želja za dogovorom. U odnosu kontrole, roditelji sudjeluju u donošenju i provedbi odluka te su suodgovorni za rad ustanove (Pugh i De'Ath, 1989 prema Maleš, 1996).

Kako su se povećali zahtjevi za aktivnošću roditelja u ustanovi, nametnulo se i pitanje njihovog položaja u toj suradnji, navodi Maleš (1996). Navodi i da su o tome pisali i autori Cunningham i Davis (1985) te su prema njima moguća tri modela odnosa roditelja i učitelja:

- 1) Model stručnjaka
- 2) Model premještanja
- 3) Model korisnika

U modelu stručnjaka učitelj sve nadzire, donosi odluke, a roditeljskim osjećajima i stavovima ne pridaje puno pažnje ili je ne pridaje uopće. Takav pristup održava ovisnost roditelja i produbljuje jaz između njih i profesionalaca. Model premještanja podrazumijeva da učitelj prihvaća roditelja kao izvor informacija, trudi ga obrazovati za pristup djetetu, ali ipak nadzor za donošenje odluka zadržava. Model korisnika, ističe Maleš (1996), onaj je kojemu se treba težiti. U tome modelu, naime, učitelj prihvaća

roditeljsko pravo na izbor i odlučivanje o odgoju svojega djeteta. Takav se odnos temelji na uzajamnom poštovanju, a moć odlučivanja je uravnotežena.

Što se tiče višestrukih zadataka u pogledu suradnje roditeljskog doma i škole, ističu se “pedagoško obrazovanje i podizanje pedagoške kulture roditelja, koordiniranje i usklađivanje djelovanja obitelji i škole te kompenziranje odnosno nadoknađivanje deficijentnoga odgojnog djelovanja obitelji“ (Bratanić, 1999 prema Rađenović, Smiljanić, 2007:53)

Kosić (2009) navodi da je za ostvarivanje cilja aktivnijeg uključivanja roditelja u unapređenje odgojno-obrazovnoga procesa neophodno ispuniti preduvjete. Preduvjeti su da škola bude otvorena za ohrabrivanje na partnerstvo između roditelja, nastavnika i školskog kolektiva, da se otvori više opcija za pedagoško obrazovanje i usavršavanje i nastavnika i roditelja te da šira zajednica osigura sredstva koja će unaprijediti partnerstvo. Budući da su roditelji prvi učitelji djeteta, imaju veliki utjecaj na djetetova odgojna i akademska postignuća. Zbog toga bi nastavnici, koji su vođe odgojno-obrazovnoga procesa trebali slušati roditelje, razgovarati s njima razumljivim, svakodnevnim jezikom, a ne akademskim diskursom, podupirati i savjetovati roditelje, razgovarati s njima, stvoriti okruženje gdje se roditelji poučavaju i razvijaju, imati na umu religijski i vrijednosni sustav roditelja, prepoznati važnost roditelja u odgoju njihove djece, dozvoliti da roditelji kreiraju ciljeve za koje misle da ih dijete treba postići (Zimmerman, E., 1993 prema Kosić, 2009).

2.4. Oblici suradnje roditelja i škole

Maleš (1996) navodi da je bez obzira na društveno i političko ustrojstvo, u svim zemljama pitanje suradnje obitelji i škole jedno od nezaobilaznih pitanja, međutim, treba imati na umu da se shvaćanje tog odnosa kao i rješenja koja se nude za eventualne probleme u odnosu uvelike razlikuju s obzirom na nacionalne, kulturne, političke i društvenogospodarske značajke sredine. U skladu s razlikama u društvu u pogledu društveno-političkih ustrojstava, razlikuju se i položaji škole i obitelji. U demokratskim društvima obitelji i škole nisu toliko sputane društvenim okvirima pa su i interakcije bolje, dok je u totalitarnim sustavima odnos društva prema njima direktivan. Što je društvo demokratskije, to je roditeljska uloga veća, i u društvu i u školi. Razvijenost

demokracije u društvu proporcionalna je uvažavanju roditelja, pa se može reći da zbog toga suradnja škole i obitelji ima i političku dimenziju, a ne samo pedagošku i socijalnu (Maleš, 1996).

U Hrvatskoj se suradnja obitelji i škole najčešće odnosi na roditeljske sastanke i informacije. Rosić i Zloković (2003) napominju da su ti tradicionalni modeli suradnje škole i roditelja (povremeni i masovni roditeljski sastanci i informacije) prisutni već dugo vremena i nesumnjivo su korisni, ali i da nisu uvijek učinkoviti, s obzirom na to da problemi s kojima se susreću mogu biti vrlo raznoliki.

Rosić i Zloković (2003) sve oblike suradnje roditelja i škole dijele na dva osnovna oblika, a to su:

- 1) Individualni
- 2) Skupni

Individualni oblici suradnje odnose se na individualno informiranje koje može biti razgovor u školi, razgovor u roditeljskom domu te pismeno informiranje.

Skupni oblici suradnje odnose se na skupno informiranje, a to mogu biti grupni razgovori te roditeljski sastanci.

2.4.1. Individualni oblici suradnje

Budući da je temelj suradnje s roditeljima informiranje, individualno informiranje važan je oblik suradnje jer omogućava razgovor učitelja s jednim ili oba roditelja pojedinog učenika. Pritom obje strane profitiraju i to na način da učitelj osobno upozna roditelje te tako sazna uvjete djetetovog razvoja u obitelji. To je važno jer time učitelj bolje razumije i djetetovo ponašanje u školi. Osim toga, individualnim informiranjem učitelj saznaje na koje načine obitelj dijete potiče u osamostaljivanju. S druge strane, na individualnom razgovoru roditelj saznaje učiteljeva zapažanja o djetetu, njegove rezultate, kao i moguće primjene postupaka koji bi djetetu pomogli u razvoju. Roditelj uči i kako primjenjivati neke postupke u obiteljskom okruženju. Pozitivna strana ovakvog oblika informiranja je dugi i osobni razgovor u kojemu sudionici razgovora imaju vremena izraziti svoje mišljenje i razmijeniti informacije, a negativna strana je neekonomičnost vremena, jer učitelj treba uložiti puno vremena da bi tako razgovarao sa svim roditeljima.

Osobni kontakt učitelja i roditelja, navode autori, može se ostvariti na tri načina (Rosić i Zloković, 2003):

- 1) razgovorom u školi
- 2) razgovorom u roditeljskom domu
- 3) pismenim informiranjem

Individualni razgovori u školi obavljaju se u određeno i zadano vrijeme, na dan i u sat primanja roditelja u odgovarajućoj prostoriji. Rosić i Zloković (2003) naglašavaju da mnoge hrvatske ustanove nemaju primjerene prostorije pa shodno tome i suradnja pati, odnosno opada joj kvaliteta. Osim s razrednikom, razgovori se mogu voditi i s drugim pedagoškim djelatnicima: pedagogom, ravnateljem, predmetnim nastavnicima.

Razgovori u roditeljskom domu predstavljaju osobit način suradnje roditelja i škole i, premda ima svojih pozitivnih strana, učitelji se teško odlučuju na njega, a razlog je često u nedostatku sigurnosti.

Pismeno informiranje spada u indirektnu suradnju roditelja i škole. U tom slučaju učitelj šalje roditelju obavijesti o učenju i ponašanju djeteta, a najčešće se radi o negativnoj obavijesti.

2.4.2. *Skupni oblici suradnje*

Rosić i Zloković (2003) navode kako je skupno informiranje oblik suradnje u kojemu su u isto vrijeme nazočni roditelji svih učenika, bilo jednoga razreda, odjela ili pak cijele škole. Prednost takvog oblika suradnje roditelja i škole jest u činjenici da veliki broj roditelja može biti informiran odjednom i sudjelovati u razgovoru. Pritom se pruža i prilika da se roditelji međusobno bolje upoznaju i razmijene iskustva. Negativna strana ovog oblika suradnje jest što se iste informacije upućuju velikome broju roditelja među kojima često postoje goleme razlike (godine, navike, obrazovanje, posao, stav prema djeci itd.) i to što su roditelji često tek pasivni slušatelji, a ne aktivni sudionici razgovora.

Skupno informiranje može se ostvariti na dva načina (Rosić i Zloković, 2003):

- 1) grupnim razgovorima
- 2) roditeljskim sastancima

Grupni razgovori provode se onda kada postoje slični problemi koji povezuju roditelje. Razgovori mogu biti na razini škole, odjela, razreda, smjena, programa, itd. Pozvanu skupinu povezuje zajednička tema koja im je u interesu, a grupni razgovor omogućava im konkretan razgovor o zajedničkom problemu i razmjenu iskustva.

Roditeljski sastanci su skupni oblik suradnje škole i obitelji koji se u pravilu održavaju samo s roditeljima, bez prisustva učenika, a to omogućuje približavanje problema njihove djece roditeljima, zatim pozitivno pedagoško ozračje te sudjelovanje roditelja u raspravama (Rosić i Zloković, 2003).

2.4.3. *Dodatni oblici suradnje*

Prema Rađenović i Smiljanić (2007) jedan od najuspješnijih oblika rada s roditeljima su pedagoške radionice s grupama roditelja koji se svojevoljno prijave za edukaciju za teme koje su područje njihovih interesa. Na početku školske godine anketom se utvrdi zainteresiranost roditelja za takvu vrstu edukacije nakon čega im se ponude teme koje bi se obrađivale tijekom školske godine. U ovakvom obliku grupne interakcije izmjenjuju se iskustva i potiče se osjećaj samopouzdanja i vlastitih vrijednosti. Pedagoške radionice karakteriziraju načela slobode, tolerancije, diskrecije te podrške i poštovanja. Pohađanjem ovakvih radionica roditelji dobivaju osjećaj da pomažu i sebi i djetetu, a ne da dolaze u školu zato što su primorani.

Predavanja za roditelje mogu biti organizirana od strane razrednika ako su predavanjem obuhvaćeni roditelji samo jednog razrednog odjela, odnosno od strane pedagoga ako su predviđena za više razreda ili cijelu školu. Ovakva predavanja se organiziraju kako bi se roditelje osposobilo za bolje razumijevanje svega što s događa s njihovim djetetom, od tema vezanih za učenje i savladavanje gradiva do tema o razvoju samopouzdanja, o agresivnosti, o ovisnostima, adolescenciji, profesionalnoj orijentaciji i slično, ovisno o tome što roditelje zanima, jer svaka nova generacija donosi svoje probleme i interese kojima se škola treba prilagoditi (Rađenović i Smiljanić 2007).

2.5. Uključenost roditelja u školske aktivnosti djeteta

Uključenost roditelja u obrazovanje djeteta u literaturi se spominje kao višedimenzionalan, složeni koncept koji uključuje razne roditeljske aktivnosti i prakse usmjerene na djetetovo obrazovanje u školi, ali i kod kuće (Epstein, 1987, 2001; Hoover-Dempsey i Sandler, 1997; Henderson i Mapp, 2002 prema Sušan Gregorović, 2017). Roditeljska uključenost može se podijeliti na uključenost u školi i uključenost kod kuće. O uključenosti u školi bilo je riječi u prethodnome poglavlju, pa ćemo se ovdje usredotočiti na roditeljski angažman kod kuće.

Bedeniković Lež (2009) ističe da, iako na razvoj djetetove osobnosti i njegov školski uspjeh utječu škola, materijalna ulaganja u školu i kvaliteta nastavnika, učenikova sposobnost može ovisiti i o situaciji kod kuće, odnosno o tome ima li dijete obiteljsku potporu, kakvi su odnosi kod kuće, kakva je komunikacija i emocionalna atmosfera.

Velik broj studija ustanovio je povezanost veće razine roditeljskog angažmana s boljim rezultatima njihove djece (Dearing i sur., 2006 prema Ljubetić, 2014).

Škutor (2014) također navodi da su mnoga istraživanja pokazala da uključenost roditelja u učenje djeteta utječe na školski uspjeh djeteta. Roditeljska podrška pospješuje motivaciju i dječje samopouzdanje, što onda rezultira i boljim akademskim uspjehom ne samo u školi nego i na drugim životnim poljima koja su bitna za razvoj djeteta.

Roditeljska uključenost u školske aktivnosti djeteta kod kuće obuhvaćaju velik spektar aktivnosti, a autori aktivnosti različito dijele.

Ljubetić (2014) navodi da se roditeljski angažman može podijeliti u dvije opće kategorije, a to su izravne i neizravne strategije. Izravne strategije odnose se, npr. na pomaganje pri pisanju domaće zadaće ili sudjelovanje u školskim aktivnostima, a neizravne, npr. na postavljanje pravila o pisanju zadaće, utvrđivanje mjesta unutar kuće i vremena izvršavanja obveza, nabavljanje dodatnih knjiga za proširivanje znanja itd.

Sušanj Gregorović (2018) ističe da se roditeljske aktivnosti mogu svrstati u dvije domene, pri čemu je prva, kao i kod Ljubetić (2014) vezana uz razvoj školskih vještina i znanja djeteta, a drugu domenu sačinjavaju aktivnosti koje nisu izravno vezane uz školski rad, već se odnose na stvaranje poticajnog ozračja unutar obitelji i na učenje van kuće, tj. posjete muzejima, kazalištima, izlete u prirodu i sl.

Bedeniković Lež (2009) zaključuje da se može razlikovati tri vrste roditeljske uključenosti i to: neposredan rad na školskim zadacima, posredan rad s djetetom van okvira školskih zadataka te suradnja sa školom. Pritom pod neposrednim radom podrazumijeva pomaganje djetetu i ispunjavanju školskih zadataka, a pod posrednim radom pretpostavlja bavljenje djetetom i stvaranje prilika za učenje unutar izvanškolskih i izvannastavnih aktivnosti. Autorica ističe da su rezultati istraživanja na temu uključenosti majke u školski razvoj djeteta i njegovog školskog uspjeha pokazali da je uključenost majke uvelike povezana s djetetovim školskim uspjehom (Bedeniković Lež, 2009). Premda su rezultati pokazali da su obrazovanije majke uključnije u posredno poučavanje djeteta negoli manje obrazovane majke te da djeca obrazovanijih majki postižu bolji školski uspjeh, pokazalo se da na školski uspjeh najveći utjecaj ima neposredna uključenost majke, bez obzira na njezino obrazovanje i razred koji dijete pohađa.

3. Metodologija istraživanja

3.1. Predmet istraživanja

S obzirom na složenost suvremenog svijeta i zahtjeva koji se postavljaju pred sve one koji su uključeni u odgoj i obrazovanje djece, nužno je podijeliti tu odgovornost između škole i obitelji, pri čemu se uloga obitelji sve više naglašava. Zato je predmet ovog istraživanja uključenost roditelja u aktivnosti djece i rad škole.

3.2. Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je dobiti uvid o stupnju angažiranosti roditelja u procesu školovanju djece, uzimajući u obzir izravne i neizravne strategije njihove uključenosti te saznati jesu li i na koji način uključeni u rad škole. Pokušalo se saznati i kako roditelji doživljavaju svoju ulogu u partnerskom odnosu obitelji i škole.

3.3. Zadaci istraživanja

Iz predmeta i cilja istraživanja proizašla su sljedeća četiri zadatka istraživanja:

1. Utvrditi izravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece
2. Utvrditi neizravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece
3. Ispitati oblike suradnje roditelja i škole
4. Ispitati stav roditelja o uključenosti u školske aktivnosti djece i o partnerstvu sa školom

3.4. Postupak, metoda i instrument istraživanja

S obzirom na složenost predmeta istraživanja i na činjenicu da je svaka obitelj jedinstvena te da na odgoj i obrazovanje djeteta utječe mnoštvo različitih čimbenika, u

ovom istraživanju koristio se kvalitativni pristup. Na taj se način mogao dobiti dublji uvid u razmišljanje i stavove grupe roditelja u vezi njihove svakodnevne uključenosti u aktivnosti djece kao i odnosa sa školom. Koristio se polustrukturirani intervju koji prati postavljene zadatke istraživanja, istovremeno omogućavajući neometani tijek razgovora kako bi sugovornici što bolje izrazili svoje mišljenje.

Provedbi istraživanja prethodila je izrada protokola za intervju koje se sastoji od tri dijela. Prvi dio pitanja odnosi se na roditeljski angažman u školskom životu i obavezama djeteta u vidu indirektnih i direktnih strategija roditeljske uključenosti. Drugi dio čine pitanja kojima se ispituju načini suradnje roditelja i škole. U zadnjem, trećem dijelu, ispituje se roditeljski doživljaj i mišljenje o toj suradnji. Intervjuiranje je provedeno u veljači i ožujku 2020. godine. Pronalaženje sugovornica odvijalo se po principu snježne grude, kojima se pristupilo putem preporuka i kontakata od strane članova obitelji, prijatelja i poznanika. Svaka od sugovornica je neposredno prije intervjuja bila upoznata s predmetom i ciljem istraživanja. Osim toga, obaviještene su i da je sudjelovanje dobrovoljno te da mogu odustati u bilo kojem trenutku, kao i da će njihovi identiteti biti zaštićeni. Od dvanaest provedenih intervjuja, tri nisu snimana diktafonom pa su tijekom vođenja intervjuja simultano vođene bilješke odgovora. Ostalih devet intervjuja je snimljeno, pohranjeno i transkribirano. Intervjui su provedeni individualno, a trajali su od 11 do 28 minuta. Provodili su se prema unaprijed određenoj listi pitanja (Prilog) pri čemu su se postavljala dodatna potpitanja ukoliko je bilo potrebe za njima.

3.5. Ispitanici istraživanja

Ispitanici istraživanja su dvanaest majki učenika/ica od 5. do 8. razreda osnovne škole. Kao što je navedeno, sugovornice su pronađene metodom snježne grude i slučajnost je što su to bile samo majke, a očevi ne. U potrazi sa sugovornicama/-ama za intervju, prijateljice i poznanice članova obitelji bile su odmah spremne i voljne odraditi intervju. Ta slučajnost ide u prilog tome da su unatoč promjenama odnosa unutar obitelji, majke još uvijek uključnije i zainteresiranije za školski život svoga djeteta, a i da su spremnije pričati o toj temi. Najmlađa sugovornica ima 31, a najstarija 52 godine. Dob ostalih deset majki kreće se između 35 i 47 godina. Dvije sugovornice imaju po jedno

dijete, sedam ih ima dvoje djece, a njih tri su majke troje djece. Sve sugovornice osim jedne su zaposlene. Tri imaju završenu srednju, dvije višu, a sedam visoku stručnu spremu, među kojima je jedna doktorica znanosti. Ciljano su izabrani roditelji učenika viših razreda osnovne škole iz razloga što su roditelji učenika nižih razreda osnovne škole uglavnom bez iznimke uključeni u aktivnosti djece, dok programi srednjih škola nisu ujednačeni u zahtjevima koji se postavljaju pred učenike pa su i razlike u roditeljskom angažmanu prevelike. S druge strane, zahtjevi i programi u višim razredima osnovne škole su najpovoljniji za usporedbu. Kriterij odabira sugovornica bio je prema razredima i školama koje njihova djeca pohađaju. Unaprijed je bilo određeno ispitati po tri roditelja za svaki razred od 5. do 8. razreda različitih osnovnih škola na širem području grada Splita. Osam škola nalazi se u samom gradu Splitu, dok su preostale četiri škole odabrane u svrhu veće raznolikosti uzorka, s obzirom na to da je riječ o manjim školama van grada. Istraživanjem su obuhvaćene sljedeće škole: OŠ Brda, OŠ Dobri, OŠ Kamen-Šine, OŠ Mejaši, OŠ Meje, OŠ Mertojak, OŠ Ostrog Kaštel Lukšić, OŠ Petra Kružića Klis, OŠ Podstrana, OŠ Spinut, OŠ Srinjine i OŠ Trstenik.

4. Analiza rezultata istraživanja

Nakon provedenog istraživanja, kvalitativnom analizom teksta definirane su četiri kategorije na temelju pitanja koja su postavljena u intervjuu. Kategorije se dalje granaju u potkategorije. Svaka od navedenih kategorija i potkategorija potkrijepit će se zaključkom izvedenim analizom svih odgovora te popratnim relevantnim citatima iz odgovora roditelja.

Kategorije su: Izravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece, Neizravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece, Oblici suradnje škole i roditelja, Stav roditelja o uključenosti u školske aktivnosti djece i o partnerstvu sa školom

4. 1. *Izravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece*

Podjela na izravne i neizravne strategije roditeljske uključenosti u školski život djeteta se u stručnoj literaturi različito poima pa se mnoge aktivnosti koje utječu na odgoj i obrazovanje djeteta mogu shvatiti i na jedan i na drugi način. U ovom radu će se stoga pod izravnim strategijama promatrati one aktivnosti koje su direktno vezane uz školske obveze djeteta. Prema Ljubetić (2014) način na koji se roditelji izravno angažiraju u pomoći djeci pri izvršavanju aktivnosti vezanih za školu su najčešće pomaganje pri izradi domaćeg rada, pomoć pri učenju školskog gradiva, izradi različitih projekata, zadataka i sl.

Ispitujući izravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece, ispitalo se i kakva je organizacija unutar obitelji koja se odnosi na uloge i podjelu roditeljske pomoći djetetu, stupanj samostalnosti i (samo)inicijativa pri izvršavanju tih obveza te odnos prema školskom uspjehu.

Uloge i podjela pri pomoći djetetu

Kada je u pitanju sudjelovanje u školskom životu i obvezama djece, prema odgovorima sugovornica, majke su glavne nositeljice te uloge. Podjednaka podjela uloge između oca i majke iskazana je u četiri slučaja. Kao razlog navode se poslovne obveze, odnosno

slobodno vrijeme roditelja. U ostalim slučajevima očevi povremeno pomažu s pojedinim predmetima.

- *Tata se uključi po potrebi, naprimjer za nešto iz tehničke kulture i slično. (s3)*
- *Zna mu suprug dat' predkontrolni iz matematike i fizike. To je njegovo područje. (s8)*
- *Sad je iz tehničkog radila neki strujni krug, pa je otac to s njon radija jer on to bolje zna. (s9)*
- *Povremeno trebam njegovu pomoć za npr. tehnički jer treba lemit' i slično. (s12)*

U slučajevima kada isključivo majka sudjeluje u školskom životu djeteta razlozi su odsustvo oca zbog razvoda roditelja ili zbog prirode posla (otac dio godine radi na brodu), veća privrženost ženske djece majci ili interes i želja majke da sudjeluje.

- *Ja najviše sudjelujem u školskom životu i obavezama djeteta jer sam nezaposlena i imam slobodnog vremena, a suprug je prezaposlen, nekad radi i do 12 sati na dan. (s12)*
- *U školskom životu i obavezama djeteta najviše sudjelujem ja... povremeno i otac, al 's obzirom da je pomorac te zbog prirode posla, on je često odsutan. (s11)*
- *Pa zato što sam samohrana mama, tj. ne samohrana nego razvedena. (s7)*
- *...više zato šta su jedna i druga ženske, pa eto samim time su nekako ovaj... privrženije. (s6)*
- *Radi mog interesa uglavnom. (s9)*

Osim roditelja, spominju se i ostali članovi obitelji koji povremeno pomažu djeci oko školskih obveza poput starije braće, sestara i bake:

- *Mislim i baka je tu koja, eto, čisto služi za nadgledat' cijelu situaciju...(s6)*
- *Pa je suprug i starija djeca. (s1)*

(Samo)inicijativa izvršavanja školskih obveza i pomoći oko istih

Većina sugovornica navela je kako njihova djeca uglavnom sama iniciraju izvršavanje školskih obveza, no slažu se kako ih ipak povremeno treba poticati, dati im savjet i pružiti pomoć, naročito kada su u pitanju određeni zahtjevniji školski predmeti.

- *Ona većinom sama inicira izvršavanje svojih obaveza, ali ponekad joj je potreban poticaj. Kao i svima nama. (s3)*
- *Pa većinom sama, dosta je samostalna, ali ako je neki ispit ili ako je nešto teže, onda je moram malo poticati "ajde malo više, malo to ponovi, napravi neke bilješke, treba li ti pomoć? ...". Većinom odbija pomoć, sve sama napravi, ali... nakraju je možda ispitam, ili tako pomognem s nekim bilješkama i to. (s5)*
- *Uglavnom da. Dosad je bio jako odgovoran dječak, ali ovo sad u pubertetu moran ga malo podsjetit' da nešto mora napraviti'. Ali u principu sve nekako zna sam. Ja mu čisto pomažem u kalkulaciji. Ne znam, rečen mu "Aj nemoj sad hrvatski, imaš sve petice, ako nemaš vremena, tu može bit' čet'ri, upri sad kemiju". Eto tako. Čisto oko toga. (s8)*
- *Sama piše domaći rad i eventualne seminare ili tako nešto, međutim za učenje ja često podsjećam. (s11)*

Samo dvije sugovornice moraju poticati dijete na izvršavanje svojih obveza.

- *Ne inicira sam. Imaju onako malo strožu profesoricu iz matematike koja in daje dosta tih zadataka tako da ih je ona izdresirala samo za matematiku. Pa on sam inicira da to riješi pa je onda miran. Al' sve ostalo je nekako ono... "lako ćemo, nema veze, nije mi rekla..." i tako. Onako, kontrola je kroz tjedan 3 – 4 puta, ipak treba, prodrit' u tu njegovu školsku torbu i vidit' šta se dešava. (s4)*
- *Ne! Ne, ne, ne, znači ja ga moran poticat'. (s10)*

Na pitanje koliko kao roditelji sudjeluju u izravnom pružanju pomoći oko učenja i pisanja domaćih zadaća sugovornice daju prilično slične odgovore. Uglavnom rijetko pomažu djeci, samo kada dijete zatraži pomoć ili se radi o ispitivanju naučenog gradiva pred kontrolni ili usmeno ispitivanje.

- *Ne, ne. Kod učenja u rijetkim situacijama, čisto da ja provjerim koliko je naučio jer on to nekad prebrzo, po meni, nauči, znan ga ispitat', al' to su stvarno rijetke situacije. U principu 99 % stvari sam odrađuje. Svaka njegova ocjena je njegova. (s2)*
- *Ne sudjelujem puno, niti ona to ne traži. Nekad pita ako joj treba pomoć za nekakav projekt ili, ne znan, ako ja znan talijanski pa da joj malo pomognem i to, al' ne pretjerano. Više ja nju pitam "Aj da te malo ispitan", da provjerim kako je. (s5)*
- *Ja to vrlo rado, pogotovo kad su bili od prvog do četvrtog razreda. To je divota bila, još nisan radila tad... baš mi je bia gušt. A sad... neke stvari mu čak više ne znan pokazat, al' trudin se koliko god mogu. Jer rekla san, imaju i mobitele, ono što ne znaju će pogledat. Pita on mene "mama znaš li ovo, znaš li ono..."... uzmen onu radnu, udžbenik, pitanja i tako... sudjelujem u tome. (s10)*
- *Pomažem, ali samo određene predmete, a ponekad ni to nije dovoljno jer se ne mogu spustiti na njegov nivo i ne mogu mu neke stvari objasniti kao nastavnici, pa ide i na repeticije. Više ga ne ispitujem, predmete koji su poput povijesti, geografije ili npr. biologije uči sam. (s12)*

Neke sugovornice navode da su roditelji više angažirani kada su u pitanju različiti projekti i radovi, pri čemu neki roditelji pomognu djetetu i rade zajedno s njim, a neki u potpunosti na sebe preuzmu tu obvezu.

- *A tu joj moran pomoć, odvest' je negdi da ubere biljke. Ne može to sama. Jedino oko kuće. A osin toga, informatika... tek imaju informatiku, a imaju program neki napraviti prezentaciju. To ne može napraviti sama, bez pomoći nekoga. Likovni radi sama. (s1)*
- *A to da. To da. PowerPoint prezentacije. Ja san napravila dvi. Svake godine po jednu. I herbarij! To njega baš i nije zanimalo, pa san šetala i skupljala biljke. Pokus iz kristalizacije san isto ja radila. (s8)*
- *Da. Sad je iz tehničkog radila neki strujni krug, pa je otac to s njon radija jer on to bolje zna. Al' sama je nekidan radila neku prezentaciju iz zemljopisa i šta je još bilo... ne mogu se sjetiti' sad. Traži pomoć ponekad kod glazbenog, nešto odsvirat' i tako. (s9)*

- *Obavezno. Kupili smo cvijeće oko zgrade. Taj herbarij smo zajedno. Ima je isto pokus iz kemije, sol i modra galica, pa to promatranje i zabilješke...* (s10)

Ističu i da takvi zadaci za njihovu djecu korisni i zanimljivi te da ih radije izvršavaju nego druge školske obveze, bilo da je riječ o samostalnom ili grupnom radu. Takvi zadaci potiču razvoj različitih sposobnosti jer su bliže izvornoj stvarnosti.

- *Samostalan je. To je nešto di bi ih trebalo više uključiti. Baš je radio neke dvi prezentacije, što se sam javio, i vidiš da baš gušta u tome. Da nije to kao i sve ostalo odrađivanje neko, nego taj produkt koji je stvorio, da mu je to nešto imponiralo kasnije i pohvala u školi... naravno da ćeš ga uputit' u neke tehničke stvari, to sve skupa. Al' eto, to rado odrađuje.* (s4)
- *To je uglavnom organizirano u razredu da su uvijek podijeljeni u grupe i zaista su nekako svi valjda informatički dobro obrazovani... to svi rade u PowerPointu.... pa in je zanimljivo kad se nađu doma kod nekoga i da im nitko ne smeta. Tako da zaista dosad nije bilo potrebe.* (s6)

Kada su sugovornice upitane u kolikoj su mjeri uključene, odnosno mogu li procijeniti koliko vremena provode u direktnom pružanju pomoći djetetu, dale su različite odgovore koji se kreću od pola sata tjedno do dva sata dnevno. Iako su sve napomenule da pomažu samo onda kada je to potrebno, to vrijeme pružanja pomoći razlikuje se jer ovisi o brojnim drugim faktorima, kao što su slobodno vrijeme roditelja, puštanje djeteta da bude samostalno, zahtjevnost određenih predmeta itd.

- *Uključena sam u mjeri da znam šta treba napraviti' i znam iz kojeg predmeta treba šta, ali ne sudjelujem fizički u tome. Kažem, u rijetkim situacijama, ako ga treba ispitati' ili nešto, al' smatram da tu školu on treba sam odrađivati'. A ako mu treba neka pomoć, naravno, stojimo mu na raspolaganju ja i otac. Al' smatram da sam treba steć' temelje i učenja i ono šta nauči da je njegova ocjena, a ne moja. Jer nije cilj da znači prođe osnovnu školu s 5.0 a da ne zna niti za 2. Neka prođe s 3 – 4, mislim, odlično on uči, da se razumimo, al' neka to bude njegovo znanje. Na tjednoj bazi, ispitivanje... a ne znam, recimo pola sata. Stvarno se trudim to svest' na što manju razinu. Jer prvo radi njega, ne*

želin napraviti' debila od njega. Znači da sam mora biti' svjestan jel' naučio ili nije. Ako nije siguran, on pita. Ali, ovaj, recimo otac zna matematiku, da mu par zadataka da provježba, čisto da vidi koliko zna. (s2)

- *Općenito to vezano za školu sve? On odradi sam te školske zadatke, a pred nekakve kontrolne... u tjedan dana možda sat i po' – dva sve skupa. Jer opet ono ako nešto ne zna pa ga vratiš učiti', ne mogu reći' da je to moj gubitak vremena. Više u tom nekom natezanju "kreni učiti', moraš ovo, ono". Sad ako se i to računa, onda već možemo brojiti' sate (smijeh). (s4)*
- *Za neke predmete, poput matematike i kemije provodim s njim vrijeme koliko i on uči. Dođe s nastave i vidim da mu puno toga nije jasno, a domaća zadaća ponekad bude pretjerana. (s12)*

Sugovornice se slažu da najčešće djeca traže pomoć kada im je potrebna, ali naglašavaju da ponekad i roditelji iniciraju pružanje pomoći ako misle da trebaju provjeriti jesu li djeca zaista izvršila svoje obaveze ili jednostavno ako žele i na takav način provoditi vrijeme zajedno.

- *Kako kada. Nekad kaže da mu ne treba, onda ja ne virujem da će on to tako dobro napraviti', pa da budem sigurnija kad mu pomognem. A nekad traži. Tako da nema pravila. Nekad možda bi ga trebala pustiti' samog, da udari glavom od zid. (s8)*
- *Više kad on traži. Zato što nekako smo ga pokušali od petog razreda osamostaliti' malo više, u panici da se ne bi oslonio previše na nas. Tako da smo mu prepustili šta više može odraditi' sam da odradi. Kroz to ga iskontroliraš da vidiš jel' stvarno odradija... ali ono... pomoć traži stvarno kad zapne, al' i ta pomoć je tipa... nije mu se dalo pretražiti' knjigu iz povijesti da nađe odgovor pa kaže "ne znan, toga nema, ni'ko ne zna taj odgovor" i onda ti dođeš i kažeš "a šta je ovo tu, a šta je ovo"... i tako. On dolazi za pomoć. (s4)*
- *Ne traži baš, samo ono rijetko... više ja pitam da malo provjerim i da se tako podružimo i da vidim šta uče jer me zanima. (s5)*

U našem školskom sustavu ocjene su bitan i nezaobilazan faktor. Ocjene od 1 do 5 označavaju koliko je učenik savladao zadano gradivo, odražavaju školski uspjeh i igraju

važnu ulogu pri upisu u srednju školu i na fakultet. Zbog svega navedenog, ocjene mogu postati i izvor stresa učenicima, pa posredno i roditeljima i učiteljima. Percepcija važnosti školskog uspjeha u našem društvu zasigurno pridonosi dodatnom angažmanu roditelja u aktivnosti njihove djece vezanih za školu.

Ocjena je povratna informacija o znanju, ali, napominju Vizek Vidović i sur. (2003) nije dovoljno da učenici nakon ispita samo saznaju brojčanu ocjenu, već dobra povratna informacija uključuje i podatke u čemu je pojedini učenik pogriješio i što bi valjalo učiniti da se rezultat ubuduće popravi. Također, ističu da je funkcija ocjene i informacija roditeljima o znanju njihove djece. Redovitim informiranjem roditeljima se omogućava praćenje napretka djeteta te pravovremena i primjerena reakcija (Vizek Vidović i sur., 2003).

Pedagoško značenje uspjeha je u tome što nastali osjećaj zadovoljstva jača u učeniku motivaciju i radni elan, poboljšava samopouzdanje i potiče cjelokupni razvoj njegove osobnosti (Rečić, 2003). Ipak, napominje Mikas (2012), školski uspjeh treba sagledati šire od same ocjene i uzeti u obzir i samostalnost, sposobnost za suradnju, hrabrost u donošenju odluka, sposobnost prosuđivanja, spremnost za preuzimanje odgovornosti itd.

Na postavljeno pitanje koliko su zadovoljne školskim uspjehom svojega djeteta, sugovornice odgovaraju uglavnom pozitivno, da su zadovoljne djetetovim uspjehom. Neke napominju da bi to moglo biti i bolje, a jedna sugovornica nije zadovoljna uspjehom svoga djeteta.

- *Super sam zadovoljna s uspjehom. Ona je od početka odlična učenica. (s6)*
- *Zadovoljna sam, ali mislim i da bi mogao biti puno bolji kada bi se više angažirala. (s11)*
- *Nisam zadovoljna jer iako zna, ponekad djeluje nesigurno, osobito predmete koji mu ponekad stvaraju problem. (s12)*

Upitane što misle zašto je školski uspjeh važan ili nije važan, sugovornice odgovaraju različito. Sve se slažu da je važan, a kao razloge navode upis u srednju školu, budući uspjeh u životu, stjecanje znanja, osobnu satisfakciju i sl.

- *A uspjeh je važan za život, za egzistenciju osigurat' si. (s1)*

- *Pa bitno je radi njegovog osobnog napretka, dakle radi psihičkog i fizičkog razvijanja. Čisto radi toga. Naravno i za upis u srednju školu. On nema neke velike afinitete za upis, on misli upisat' za kuvara, tako da već je prešiša... ja san to tila upisat, mama mi nije dala, nikad joj neću oprostiti' (smijeh). (s2)*
- *Zašto je važno? Iz svih mogućih razloga. Prvo što srednju školu koju bi trebao upisat' bi trebala bit' neka adekvatna srednja škola, tj. gimnazija. S obzirom na konkurenciju i na odlikaše. Mislim to je ono što sam ja njemu počela objašnjavat' u zadnje vrime. Zašto mu je to bitno. Jer on kaže "i 3 je ocjena, što ti mene kritiziraš". Bitno mu je za dalje, eto. Bitno mu je za dalje. Ni ja to nisam kužila u njegovoj dobi. Da nije bilo moje mame koja mi je ključala i to. Danas sam joj zahvalna i sto puta je spomenem šta me uputila jer bez nje ne bi upisala ni gimnaziju ni fakultet i danas bi bila nezadovoljna. Tako da bitne su sve te ocjene. A i radi samoga sebe. Da ima neku svoju satisfakciju. Svi se mi osjećamo bolje u nekom uspjehu. (s4)*
- *Smatram da je važan taj uspjeh, ali samo iz razloga da zavoli znanje. Znači da prihvati znanje kao... kako bi' rekla... jedan siguran put za sutra. Za osamostaljenje u životu, i materijalno, i svake vrste. Nisam ja nešto na ocjene nabrijana u tom smislu, premda mi smeta strašno šta se temelji sve na ocjenama i šta se vrši takva selekcija. Ja sam bila super odličan đak, a znan ljude koji su prolazili sa dobrim i ja sam im držala predavanja, pa su oni završili fakultete jer se tada to moglo, a ja nisan uspila radi stvari koje su me od toga odvodile... (s9)*
- *Školski uspjeh je važan, kao poticaj, kao neka nagrada. (s10)*

4.2. Neizravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djece

Osim izravnog uključivanja roditelja u učenje i školovanje djece, postoje i razne neizravne strategije koje zasigurno utječu na kvalitetu i uspjeh djetetovog odgoja i obrazovanja. Prema Ljubetić (2014), to su utvrđivanje pravila pisanja domaćih zadaća, kreiranje posebnog mjesta gdje dijete može neometano učiti, omogućavanje dodatnih izvora znanja, kvalitetna komunikacija i korištenje slobodnog vremena te stvaranje pozitivnog ozračja za učenje i rad.

Pravila unutar obitelji o školskim obvezama – vrijeme i mjesto izvršavanja

Roditelji su ti koji djeci, osim poticaja, trebaju osigurati potrebne preduvjete za rad te im pomoći oko organiziranja vremena u kojemu trebaju obaviti sve svoje školske obveze kao i adekvatno mjesto za to. Hitrec (1991) ističe kako je za formiranje navike učenja upravo taj preduvjet od velike važnosti jer se svakodnevnim radom na istom mjestu i u približno isto vrijeme kod djeteta aktivira poželjan radni elan. Rečić (2005), također objašnjava kako je važno utvrditi dnevni red. Na organizaciju života u obitelji utječe broj njenih članova, dob djece, stambene prilike, zaposlenost roditelja, a obuhvaća vrijeme jela, učenja, rada, igre, odmora i spavanja.

U intervjuima na pitanje o vremenu u kojemu se obavljaju školske obveze samo se jedna sugovornica izjasnila da u obitelji nisu postavljena pravila i to iz razloga što vrijeme obavljanja školskih obveza ovisi o njenom slobodnom vremenu.

- *Ne... nekako se, ovaj... s obzirom da je potrebna pomoć i jednom i drugom djetetu, starijoj više iz razloga šta nema samopouzdanja, mlađoj zato šta joj je jednostavno škola na zadnjiem mistu i nebitna, previše je razigrana. A ja s obzirom na svoje obaveze pa pokušavamo... u principu ovisi najviše o meni. Kad ja imam slobodnog vremena, budući da moram s jednom i drugom... sidit. (s6)*

Ostalih jedanaest sugovornica navelo je kako u njihovim obiteljima postoje određena pravila u organizaciji vremena za obavljanje školskih obveza koja su iz različitih razloga podložna promjeni.

- *Ona ima svoj ustaljeni raspored preko tjedna. Ide i u plesnu školu, pa je nekako sama sebi već uredila dnevni raspored. Jedino je vikendom malo fleksibilnije. (s3)*
- *Ide na nogomet i gitaru i ima period vremena kad je vrijeme za učenje, pa nakon toga eventualno se nalazi s prijateljima. Oni ovdje sad imaju okupljanje na školskom igralištu. Nogomet i tako. Uglavnom je to bazirano na to ali... svakako ono, kroz tjedan nakon tih obaveza. Vikendom to nekako bude malo ležernije sve skupa. Iako je to stalno ono... pregovori su stalno na dnevnoj bazi, al' nekako se pokušavaš držat' toga. (s4)*
- *Pa ovisi o danu, moje je dijete dosta samostalno, tako da ona sama sebi određuje vrijeme za učenje, ali zna se ono, ručak, onda ide učiti, napraviti' domaći rad i šta ja znan... a nekad i navečer mora učiti' ako ima neki ispit i to, onda više navečer uči. (s5)*
- *Trudimo se organizirati vrijeme da se zna kada se uči, kada odmara, međutim to nije baš uvijek moguće, ovisno o obavezama djeteta, a ponekad i zbog umora od drugih obaveza. (s11)*
- *Pravila postoje. Kad dođe iz škole, ručamo, zatim odmor i onda kreće učenje. Lekturu čita preko vikenda jer preko tjedna baš i ne stigne. (s12)*

Ljubetić (2014) navodi da je djetetu koje krene u osnovnu školu važno osigurati potrebni radni stol i tih kutak za učenje. Iako sva djeca iz ovog istraživanja imaju osiguran radni stol i mjesto za učenje u vlastitoj sobi, samo njih troje tamo izvršavaju svoje školske obveze. Ostala djeca često koriste kuhinjski stol, najčešće kada traže pomoć od roditelja ili komuniciraju s njima ili kada ih roditelji žele nadgledati.

- *Je, uglavnom je to soba i radni stol. Tu i tamo nekad vikendom dođe na kuhinjski stol, ali rijetko, rijetko. Ono, kad ga ja pozovem jer nešto tu obavljan, pa da usput možemo komunicirati. (s4)*
- *Da, ovisno o dobu dana. Kad je kući sam, to je mjesto je različito od onog kad smo kući svi. Znači vikendom su jedna pravila, radnim danom druga. (s8)*
- *Nije u svojoj sobi, nego u kuhinji, jer je tu na oku, ako je u sobi, onda se sa mobitela ne skida. Mora mi bit' na vidljivon mistu. (s10)*
- *Domaći rad se uglavnom piše u dječjoj sobi, ponekad i za kuhinjskim stolom ukoliko je potrebno da i ja nešto pripomognem. Što se učenja tiče,*

situacija je slična, s obzirom da nekada znam i ja propitati malo gradivo da bolje nauči. (s11)

Rezultati longitudinalnih studija (Shumow, 2010, prema Ljubetić 2014) pokazali su da komunikacija roditelja i djece o školskim pitanjima ne doprinosi nužno njihovom boljem školskom uspjehu, ali značajno utječe na bolje ponašanje djeteta u školi. Ljubetić ističe i da svakodnevna komunikacija s roditeljima i ostalim članovima obitelji osigurava razvoj i jača djetetove socijalne vještine i potiče poželjno ponašanje. Bedeniković Lež (2009) dodaje da djetetova sposobnost učenja ovisi i o situaciji kod kuće, potpori, poticaju i pomoći roditelja te o kakvoći odnosa u obitelji i kvaliteti komunikacije s roditeljima.

Posebnu vrijednost razgovora kao temelja usješnog odgoja naglašava Bratanić (2002) te smatra da roditelji ukoliko žele biti uspješni odgajatelji i dobri učitelji svojoj djeci moraju razumijeti dijete, slušati njihove riječi, obratiti pažnju na to kako su izgovorene, otkriti osjećaje, potrebe i želje djeteta. Kroz razgovor se pomaže djetetu da osvijesti, prihvati i izrazi svoje osjećaje i da se zna nositi s njima.

Sve sugovornice sa svojom djecom svakodnevno razgovaraju o školi, školskim obvezama i događajima vezanim uz školsko okruženje.

- *Da. Svakodnevno razgovaramo. Obavezno. Valjda je to zato što sam samohrana mama, pa imamo jako otvoren odnos. Puno mi sve tri pričaju o svemu. (s7)*
- *On dosta školskih dogodovština ispriča, najčešće ocu. A kako bi što duže ostao navečer budan, stalno priča. Mislim da smo dobro upoznati sa nastavnicima i prijateljima. (s12)*
- *Je. Nažalost svakodnevno (smijeh). Je, je. Onako, kad ja dođen s posla, on već ima ideju da bi izaša' vanka s prijateljima, onda se hvatamo u tom međuprostoru nekako, šta je bilo danas, ima li kakvih obaveza i tako dalje... izvlačenje... odgađanje... i slično. (s4)*

Dok neka djeca svojevrijedno i/ili rado pričaju o školskim dogodovštinama, kao u gore navedenim primjerima, dio djece roditelji moraju ispitivati i poticati komunikaciju s njima. To ovisi i o samom karakteru djeteta, stupnju povučenosti ili otvorenosti, komunikativnosti, bliskosti s roditeljima itd.

- *Mhm, pokušavamo svaki dan razgovarat, ono uvijek kad ona dođe iz škole kaže "Nije bilo ništa", ali izvučemo iz nje šta je bilo (smijeh)... tako da... znam otprilike šta se događa, šta uči, gdje su bili posli škole, s kim se druži i to. (s5)*
- *Ona k'o osoba jako malo priča tako da... možeš izvuć' nešto vezano za prijatelje, profesore, što se dogodilo u školi isključivo samo ako inzistiráš na tome, iako i tad su dosta informacije onako... zakinuta san za puno toga... (s6)*
- *Da. Da, ali je on i dijete iz kojeg trebaš izvlačit'. Ja trebam sve pitat'. Jedino ako se baš nešto dogodi u školi... to mi je, recimo, velika razlika u odnosu na mlađeg koji je dosta babast. Tu sve znam šta se događa. A ovdje onako moram ja ispitivat'. Često mislim da on nije u tom razredu (smijeh), ništa ja to ne znam. (s8)*

Na pitanje smatraju li da dovoljno dobro poznaju osobe iz djetetovog školskog okruženja (prijatelje, školske kolege, učitelje, stručnu službu itd.), sugovornice se slažu da prijatelje najbolje poznaju, kao i razrednika s kojim najčešće komuniciraju. Ostale predmetne nastavnike te djelatnike stručne službe poznaju samo površno, ukoliko su zbog određenih problema bile primorane komunicirati s njima.

- *Pa mislim da čak i više nego što bi bilo potrebno. Jer ne znam zašto bi sa svakim nastavnikom trebala razgovarati. Ja se uopće ne slažem s tim. Mislim da je dovoljan razrednik. A sad se očekuje od roditelja da razgovara sa svakim predmetnim nastavnikom što je po meni apsurdno. (s1)*
- *Pa ne smatram da ih dovoljno znam. Samo to je možda moje, da ih želiš poznavat' više iz nekih... ono... iz nekog straha da ne bi... šta se tiče nastavnika... znan. Išla san. Kako je lani mijenjao školu. Bio je u drugoj školi, pa je u petom razredu, kako smo selili, mijenjao školu, pa san bila prisiljena otić' par puta u školu na primanja, ne samo kod razrednika nego i... jer je malo zapinja, pa da pohvatan šta se traži. Pa san tako kroz to upoznala tih par nastavnika. a ovi ostali preko njega, šta uspijen izvuć'. Iako on nije otvoren da će pričat' sam po sebi. Pa je malo, onako, doć' do informacija otežano. (s4)*

- *Pa nekako... malo on priča o tome, pa ja steknem neki svoj dojam iz onoga što izvlačim, da je on možda malo pričljivi, komunikativniji... mislim da bi mi slika bila bolja. Znam o nekim ljudima gdje mu nešto zapne, to znam. A ovi drugi, s kojima mu ide, to ne spominje. (s8)*

Od iznimnog je značaja kako učenici danas provode svoje slobodno vrijeme jer ukoliko je kvalitetno provedeno, predstavlja prostor u kojem se učenici mogu izraziti, samoostvariti, razvijati vrijednosti i norme društveno poželjnog ponašanja. Tu mogućnost za dodatno odgojno djelovanje u slobodnom vremenu u kojemu se razvijaju i kognitivne i nekognitivne sposobnosti pružaju izvannastavne i izvanškolske aktivnosti. Bavljenje takvim samostalno odabranim aktivnostima je učenicima samopotkrepljujuće, te u takvoj opuštenoj i neobvezujućoj atmosferi mogu kvalitetno graditi svoja znanja i razvijati vještine, zabavljati se, družiti i razvijati socijalne vještine i samopouzdanje te stvarati radne navike. (Valjan Vukić 2013).

Gotovo sve sugovornice rekle su da potiču svoju djecu na bavljenje različitim izvannastavnim i izvanškolskim aktivnostima, poput glazbene škole, raznim sportovima, plesom i sl. Neke od njih ističu da je odluka čime će se baviti isključivo djetetova.

- *Je, je. Ide sve ove godine na sport. Prije je išao na plivanje i rukomet. Sad je zadnje nogomet. Ovo je sad najnovije, zadnjih mjesec dana na gitari. Jer ono, čisto za maknit' ga malo iz kvarta i to jer nekako vidiš da kreće neki utjecaj malo negativniji. Šta više boravi vanka, ono s jedne strane ga tjeraš da nije na ovin mobitelima i to, a opet vidiš da nije dobro ni da satima svaki dan stoji vani jer onda je to... neke stvari su izmakle kontroli, pokupi te neke modele ponašanja koji nisu adekvatni. Tako da smo sad eto s tom gitarom, nekako pokušavamo dva puta tjedno... je obaveza, je sve, ali čini mi se da bi moglo imat' pozitivan nekakav... (s4)*
- *On trenira vaterpolo i mislim da će tu puno bolje s obzirom da je dječak... da će tu puno bolje nać' društvo nego u školi. Pogotovo u osnovnoj, tu su velike razlike između djece, u svemu... šta mu god ide. Sad ima izbornu iz kemije, tu mu se sviđaju ti pokusi pa... šta god želi, može. Nema ono... ali ništa sad da ga ja... baš ono što on želi. (s8)*
- *Potiče se on sam. Treniraju rukomet i jedan i drugi. Znači, rekla san, stvarno imaju malo slobodnog vrimenta, imaju većinom po sedam sati u*

školi, pa onda treninge... pa tako da malo vremena za školu pod navodnike in ostaje... Trenutno sade cviče, već dva tjedna dolazi doma blatnjav cili. Znači kad je škola ujutro, nakon škole sade cviče oko škole, svojevolumno sve... (s10)

- *Potičem ga, ali bezuspješno. Vodila sam ga i kao manjeg na ogledne satove nekih sportova, ali bez rezultata. On sam odabire svoje izvanškolske aktivnosti. Na primjer udičarenje. (s12)*

Kada je riječ o zajedničkom provođenju slobodnog vremena, većina sugovornica smatra da uspijevaju kvalitetno provesti zajedničko vrijeme. Uglavnom se spominje boravak u prirodi, šetanje s kućnim ljubimcom, odlazak na obližnje planine poput Mosora, Kozjaka i Biokova, branje šparoga i sl. Osim boravka u prirodi, spominju se i kulturni događaji; posjećivanje likovnih izložbi, odlazak u kazalište ili kino.

- *Slobodno vrijeme koristimo da budemo zajedno. Šetnje po prirodi, kućni ljubimac... Mislim da ga koristimo kvalitetno. Zajedno smo u svemu, kako u učenju, tako i u igri. Koliko uspijevamo, djecu vodimo i na kulturna događanja, pogotovo izložbe jer sam i sama akademski slikar. Kino, kazalište... to malo manje. (s3)*
- *Pa najviše koristimo slobodno vrijeme tako da pokušavamo ić' u prirodu što više i ne znam, tipa neke sadržaje evo naprimjer iz zemljopisa nešto uče, onda pokušavan s njom na neki drugačiji način to pokazati tipa Google Earth ili šta ja znam. Ili ako primijetim da je nešto zanima onda na neke druge načine to doma učimo, a ne samo iz knjiga i to. Često idemo u kino i vani i družimo se, igramo društvene igre... (s5)*
- *Nekako se trudimo da jedan put godišnje otputujemo negdje s njima. Uglavnom to putovanje zajednički planiramo i planiramo ga na način da probamo posjetit' što više. Uglavnom smo dosad po Hrvatskoj i Sloveniji, al' onda uglavnom posjećujemo muzeje, dvorce... špilje... ovisno što nudi taj grad ili kraj u koji idemo. Sad jel' to... mislim edukativno bude, zapanti, sjeća se... a ovo ostatak slobodnog vremena... trudimo se bar jedan dan, subota ili nedjelja... idemo na Mosor. (s6)*
- *Pa obično se maknemo negdi, negdi otputujemo ili napravimo nekakvi izlet. Vrlo često. Pa taman i na obližnje brdo, branje šparoga, ovoga-onoga, tako nešto. (s9)*

Ipak, zbog poslovnih i školskih obveza, odnosno nedostatka slobodnog vremena, kao i zbog dječjeg odbijanja druženja s roditeljima u tinejdžerskim godinama, smatraju kako bi zajedničko provođenje vremena moglo i trebalo biti edukativnije i kvalitetnije iskorišteno.

- *Mislim da bi ga mogli kvalitetnije iskoristiti, nego šta ga koristimo. To mi je nekako stalno... nekako mi sjedi to na ramenu... nekako se mimoilazimo. Radimo oboje do 3 i po' – 4. Nekako dođeš doma preko tjedna... jednostavno preko tjedna se nemoguće organizirati kvalitetno. Hvataš se s tim obavezama. A vikendom jedno ako iziniciraš nekakvi van kuće, izlet. Al' sve to skupa je onako dosta nategnuto jer mali već sad ima te svoje ideje druženja s prijateljima i to. Pa mu lagano to postaje dosadno u principu. Nekako mi se čini da bi trebalo stalno uključivati neke nove sadržaje koji bi njemu bili primamljivi, tipa otići u kino... tipa ne znan... nekidan smo bili gledati u kazalište ovu Bambinu. Al' jedva smo ga prisili da ide, a kasnije mu je bilo drago. Valjda su to te godine pred pubertet i neki drugi interesi sad kreću. (s4)*
- *Ne! Ne. Tu mi nešto vrime baš ne da. Dosta našeg druženja se svodi na vožnju u autu. Nema nekog druženja kad sam kući, onda je to ručak i kućanske obaveze... onda u autu pričamo. Ali nije to baš... Subota, nedilja... uvijek je neka utakmica. Ne baš. Moglo bi to biti bolje, bar po meni. Ja mis' da san ja super, dosta s njima kol'ko mogu biti. Ali trebalo bi to biti više. Tribala bi žena raditi šest sati... jel' se to sve snima (smijeh)? (s8)*
- *Ne. Rekla san već da imaju toliko obaveza, vikendom imaju utakmice, ne znan ni ja, pa ako napišu domaći, izađu vanka i tako... volila bi više vremena provoditi s njima. Zajedno ne. "Oćemo u kino?", "Nema šanse da idem s tobom"... i tako dalje. (s10)*

Na pitanje o generalnom stavu prema učenju i ozračju koje u njihovim obiteljima vlada s tim u vezi, svih dvanaest sugovornica odgovara da u njihovim domovima vlada pozitivan stav prema znanju i učenju, uz to što dvije imaju neke zamjerke, jedna navodi distinkciju između znanja i učenja te škole kao takve, a jedna napominje da je ona pozitivna prema znanju i učenju, dok njezin suprug više naginje tome da djecu usmjeri prema zanatu.

- *Je. Je. Mislim oboje smo u tom nekom smjeru, i bake i dide su isto, ono, svi su visokoobrazovani tako da, nije nikad bio problem ni s njim što se toga tiče. Od malih nogu je dobivao te knjige za rođendan i sve je čitao... (s4)*
- *Pozitivan stav prema znanju i učenju – da! Prema školi ne. Malo možda tu pretjerujem, al' preglasno i ja i suprug pričamo o školi, ciloj organizaciji... naravno da nitko od profesora nije tu kriv. Zna se, ovaj, tko je tu glavni kriv i koga se krivi. Svi smo svjesni situacije da baš nije idealna i da u principu je dosta toga je na roditelju. Da obavi s djetetom, a roditelj vremena nema. (s6)*
- *Pa ja se nadam da da. Iako mi on sto puta kaže... ja san inače završila i za pedikerku i frizerku i kozmetičarku... a on mi kaže: "Mama, ti kažeš da si dobro učila, a sad si čistačica." Razumite ono, 'oćeš mu bit' primjer, a... (s10)*
- *Kod mene da, ali suprug je zagovornik zanata. Želi da sin završi što je i on završio. Nisam pobornik nametanja svoje volje i ispunjavanja svojih ciljeva preko djece. Neka uči, učenje nikome nije naštetilo. (s12)*

Nastavno na prethodno pitanje, upitane kakav je djetetov doživljaj škole i ide li dijete rado u školu, sugovornice, također odgovaraju različito.

- *Zadovoljna je. Dobro joj je u školi. Shvatila je da ide u školu da nešto nauči. (s1)*
- *Ide rado u školu. Mislim da je to najviše radi njenih prijatelja. Šta se tiče učenja uvijek isto, ka' i šta je nama bilo, neke predmete voli više i rado ih uči, neke mora se malo pomučiti'. Al' to je uvijek tako bilo. (s5)*
- *Ne. Ne znam, eto, ona je šesti razred, ima dva puta tjedno treninge, uglavnom se dogodi da bar jedan put tjedno izostaje s treninga do kojeg joj je jako stalo iz razloga šta eto... ima ogromnu količinu toga za učiti' i onda jednostavno uskraćena je za to nešto šta je ispunjava, šta joj je slobodna aktivnost di se i ispuše i čini nešto dobro za sebe, a ne može ić' jer je škola sputava u tome. Pa ne može onda imat' pozitivan stav i bit' sretna radi toga. (s6)*
- *Ne ide rado, ali vrati se sretan...Pa vjerojatno zbog nekog, neke njegove percepcije da je bolje provest' vrijeme na PlayStationu i mobitelu nego u slušanju šta su pridjevi i slično. Ne znam, ne znam tako je, trenutno ima krivu...*

mislin i on danas misli da je super na tom mobitelu. Ja to pokušavan smanjit'... da se može bolje zabavit' negdi drugo nego u školi... čisto to. (s8)

4.3. Oblici suradnje škole i roditelja

Komunikacija sa školom i drugim roditeljima

U teorijskome dijelu rada vidljivo je da znanstvenici koji su se bavili temom odnosa roditelja i škole naglašavaju važnost njihove međusobne komunikacije. Kako naglašavaju Rosić i Zloković (2003), kao i u svakoj ljudskoj situaciji u kojoj postoji više od jednog subjekta, komunikacija je nužna, pa tako i slučaju roditelja i škole koju pohađa njihovo dijete. Suradnja je složen proces na kojemu obje strane trebaju raditi, a da bi obitelj i škola surađivali, nužno je da stalno komuniciraju, uspostave ravnopravne suradničke odnose, upoznaju se što bolje te razrade metodiku odgojnih postupaka.

Budući da živimo u vremenu kada je tehnološki napredak potpuno izmijenio stare načine komuniciranja, to se, razumljivo, odrazilo i na odnos učitelja i roditelja i njihove načine komuniciranja. Isto tako, roditelji su međusobno povezani zbog umreženosti u svakom trenutku putem mobitela i internetskih aplikacija koje omogućavaju brzu, jednostavnu povezanost u svakom trenutku i s bilo kojega mjesta. Više nije nužno i nije jedina opcija naći se uživo i razgovarati te na taj način izmijeniti informacije ili dobiti potrebne informacije koje nekome nedostaju, već je danas to moguće obaviti putem telefonskog razgovora, SMS-poruka, WhatsAppa, Vibera, Skypea itd.

Komunikacija s učiteljima i drugim pedagoškim djelatnicima škole

Kao što je ranije spomenuto, u Hrvatskoj su osnovni oblici suradnje roditelja i škole individualne informacije i roditeljski sastanci. Informacije se najčešće održavaju jednom tjedno s razrednikom, a služe za razgovor nasamo o djetetu, njegovom ponašanju i školskom uspjehu. Roditeljski sastanci koncipirani su kao grupni susret, u kojem se razrednik obraća većoj skupini roditelja.

Sve sugovornice navode da komuniciraju s razrednikom.

- *A što se tiče ovog ostalog, primanja i roditeljski... Isključivo s razrednikom.*

Jedino primanja, opravdanja priko e-dnevnika i to je to. (s1)

- *Pa ja se čujem recimo konkretno s njegovom razrednicom. On je ovako malo živahan u nekoj situaciji pa onda... trudimo se rješavat' stvari odma'. Dakle, sasijecat' u korijenu neke situacije i inače i kad nema situacija volin otić' informirat' se. (s2)*
- *Ja komuniciram samo s razrednikom, mogu joj se javit' na e-mail, na mobitel, kad god šta treba... (s5)*
- *Primanja roditelja, roditeljski sastanci... s tim da je njen razrednik dao broj mobitela tako da bilo koji problem da je, slobodni smo ga nazvati. U principu sve problem rješavamo s razrednikom. On je zaista tako zahtjeva', da onda on sudjeluje ako trebamo s nekim konkretnim profesorom razgovarat'. (s6)*

S ostalim predmetnim nastavnicima sugovornice komuniciraju po potrebi, najčešće ako iskrsne neki problem ili žele bolji uvid u djetetovu situaciju s pojedinim predmetom. Rosić i Zloković (2003) ističu da roditelji, nažalost, samoinicijativno traže savjet od škole samo onda kada nisu zadovoljni nečim u vezi svoga djeteta, bilo to zdravstveno, emocionalno ili socijalno stanje ili pak rezultati u radu. Roditelji su to zabrinutiji, što su odstupanja od normalnoga veća, a čim su zabrinutiji, odmah su i spremniji na suradnju, odnosno traženje savjeta.

- *I ako smatram da... recimo... ako ga ja ispitivan ili vidin da se dovoljno angažirao oko nekog predmeta, a u konačnici ne budem baš zadovoljna ocjenom, ne sad ja k'o ja, nego i on kaže neke primjedbe vezane za ocjenu, onda znan otić' popričat' s profesorom. Čisto da vidin šta ja mogu napraviti' ka' roditelj i di je nastala' problem i sa razrednikom i sa drugim profesorima ako ima potrebe. (s2)*
- *Prošle godine sam bila kod dva-tri profesora; povijest, zemljopis, matematika. Jer su bili nešto problematični, pa sam želila vidit' o čemu se radi. Ove godine nisam bila uopće nego kod razrednika. Nije bilo potrebe. Sad kad sam s'vatila 'ko šta želi kroz taj e-dnevnik, mogu stvoriti' sliku. (s4)*
- *Bila sam jednom na primanje iz jednog drugog predmeta jer me nešto zanimalo i ta mi je osoba bila super i baš mi je bilo drago šta sam došla.*

Jer čisto, što mu se dogodilo, on je, valjda je prirodniak po sebi i zadaće iz hrvatskog je uporno dobivao 3. A sve ima 5, gramatiku i tako dalje. Onda sam ja došla čisto pitat' profesoricu iz hrvatskog šta on griješi. Mislim to njegovo, to je čisto novinarsko. Super mi je bila ženskica: "Recite mu samo da malo više opisa, poredbi..." takav je tip profesora, koji to voli. Eto urodilo je plodom, kasnije mu je bilo 4 i sve super. (s8)

- *Ponekad odem i predmetnom nastavniku jer dijete ne vidi test pa sam prisiljena otić' vidit' test i da vidim u čemu je problem. Iako mi nije jasno ako 18 klinaca piše test, 7 dobije negativno, dvoje ne dođe na test, a ostali za 41% dobiju dovoljan, i nekoliko trojki i četvorki. Tako iz testa u test se ponavlja, a taj isti nastavnik se ne pita ima li možda problema i sa njegove strane... (s12)*

Susrete sa stručnom službom i ravnateljem sugovornice spominju samo u kontekstu nekog konkretnoga problema koji je trebalo riješiti.

- *Komunicirali smo iz nekih drugih razloga vezano za... problematična je bila ova profesorica iz hrvatskog, pa smo se obratili psihološici, ravnateljici i to. A ovo redovno, nismo imali potrebe. (s4)*
- *A mislin, ako je neki problem. Bia je jedan put, grupica, pa idi u psihologa, pa jedan put je bia taj slučaj njih par muškića razbilo prozor, pa san bila pozvana na razgovor. (s10)*

Kada je riječ o načinu komunikacije, sugovornice daju različite odgovore, neke preferiraju razgovor uživo, a neke rado koriste nove mogućnosti komunikacije – putem e-maila i mobitela.

- *Odlazak u školu, volin lice u lice. (s2)*
- *Ma odlazak u školu, možda je jednom bio baš poziv na mobitel, al' u principu "face to face". (s6)*
- *Razrednik ima e-mail s kojim komunicira. Pa uglavnom mailom, za dogovore, obavijesti, školske izlete, izostanke koji se mogu opravdat' tim putem, tako da je to dosta zgodno. Da ne moraš dolazit' ocjene gledat', za ocjene ima mogućnost e-dnevnika. Tako da se ta primanja mogu izbjeć'. (s4)*

- *Sve od toga spomenutog. Plus eventualno pismeno, radi nekog opravdanja pošaljen pismenu obavijest. Ako nema potrebe dolazit' u školu, ako je u pitanju jedan dan ili sat odsutnosti. Onda in pismenin puten pošaljen. (s7)*

Jedna sugovornica ističe da je u potpunosti zadovoljna komunikacijom, a jedna smatra da bi komunikacija mogla biti bolja.

- *Pa imam kontakt od svih. Po potrebi smo imali neke komunikacije e-mailom. Redovito sam obaviještena o svemu i redovito pohađam sve roditeljske sastanke i primanja i to. Tako da sad sam i zamjenica predsjednice roditeljskog vijeća. Bila san na jednom sastanku. I tako, zadovoljna sam s tom komunikacijom i mislim da sami oni stvarno su dostupni i spremni za razgovor i dogovor. Tu nema nikakvih problema. (s7)*
- *Otkad je doša' e-dnevnik od petog razreda, ta komunikacije je minimalna, jer sve ono što nas zanima je praktički e-dnevnik. Možemo razrednika pitat' samo vezano za ponašanje diteta. Ali ja mislin da tu nešto fali... naprimjer komunikacija mailom... ne znam, opravdam neki sat, al' ne dobijem odgovor "U redu je". Ništa ne dobijem. Neman pojma, ja san pisala cili mail opravdanja, al' nema niti OK da mi se napiše. To mi fali. (s8)*

Komunikacija s drugim roditeljima

Sve sugovornice na pitanje o komunikaciji s drugim roditeljima odgovaraju da u nekoj mjeri komuniciraju, ali odgovori variraju s obzirom na količinu komunikacije. Neke komuniciraju rijetko, a neke gotovo svakodnevno.

- *A malo. Jer me nerviraju. (s1)*
- *Da. Komuniciramo. U raznim situacijama, zbog nekakvih problema ili da saznamo što je za domaći rad i slično. (s3)*
- *A skoro svakodnevno, neke mame pitaju šta je bilo za domaći ako ne'ko 'ko nije bija u školi, ili se dogovaramo 'oćemo ih pustit' u kino, na igralište, ne znan, takve stvari. Stvarno smo povezani, to mi je odlično. (s5)*
- *Ništa previše. Isto po potrebi. Otpočetka nisan bila tip za to. Nisan baš za komentiranje roditelja, opet mislin da svatko na svoj način doživljava,*

pa se mogu dobit' i nekakve dezinformacije i krivi dojam o svemu, pa ono, po potrebi. Uvijek san tu za svakoga 'ko treba, bilo izostanci, ako je dijete bolesno i to. Tu smo. Sa svima smo u OK odnosima, al' ništa previše. (s7)

Kada je riječ o medijima komunikacije, sugovornice spominju mobitel, SMS-poruke, WhatsApp grupe, Viber grupe i e-mail. I kod toga su mišljenja podijeljena, neke sugovornice zaziru od takvih načina komunikacije, a neke se njima služe rado i često.

- *Nemamo, fala Bogu! Čujemo se porukama, stvarno imam par osoba koje mogu uvijek nazvat' da mi pomognu, šta se događa, kad je neki rođendan, dokad smiju bit' vani i tako to. To mi je u redu. Čisto telefonski, mobitel, poruka, štagod. (s8)*
- *Je, je. WhatsApp grupu san imala jedan dan, jer to je nemoguće. To je stvarno... izašla san iz grupe. Ja san se pitala jel' imaju te žene išta drugo za radit', to je za ne virovat'. Poznajen se s par roditelja, pa se čujemo "Šta je, Sanjo, šta je bilo", "Znaš li da je Karlo...", ili "Jel istina da je moj napravija to, aj pitaj Luku"... većinom takvi problemčići. (s10)*
- *Komuniciram sa par mama jer kad su klinci bolesni ni'ko neće da slika školski rad, iako imaju razrednu grupu, koja im služi za prepucavanja. Komuniciramo i kad ima iz pojedinih predmeta puno negativnih ocjena i kada nitko ne zna riješiti određene zadatke. To je najčešće mail, WhatsApp... (s12)*
- *Je, imamo WhatsApp grupu sa majkama iz razreda. Tu je i ova gospođa šta je u odboru školskom, pa preko nje se neke informacije dobiju. Evo baš je nekidan poslala poruku da imaju sastanak odbora, i imamo li potrebu nešto reć' šta bi želili da ona iznese i tako. Tako da sve skupa... naravno da u grupi ima i gluposti, tipa šta je sutra za likovni i šta te opteretiti al'... mislin korisno je svakako da možeš iskomunicirat' na taj brzi način nego da nekoga moraš srest' na cesti. (s4)*

Korištenje e-dnevnika

U zadnjih nekoliko godina većina škola u Republici Hrvatskoj uvela je e-dnevnik, aplikaciju koja u svakom trenutku roditeljima pruža mogućnost da dobiju informaciju o ocjenama, izostancima, bilješkama nastavnika, rasporedu planiranih pisanih ispita i zadaća. Uvođenjem ove aplikacije, došlo je do promjene u odnosu na dosadašnji tijek individualnih razgovora roditelja i razrednika na način da se težište s tema ocjena i izostanaka pomaklo prema drugim temama i informacijama značajnim za napredovanje i rad djeteta.

Gotovo sve sugovornice koriste e-dnevnik u manjoj ili većoj mjeri, samo jedna sugovornica kaže da ga ne koristi.

- *Niti se ne služim onim, kako se zove, za ocjene. E-dnevnik. (s9)*
- *Koristin ga po potrebi. Ako očekujemo neku ocjenu iz ispitivanja ili kontrolnog, onda ću bit' češće. Sigurno par puta tjedno pogledan. Zbog nekakvih pismenih opomena ili ne daj Bože ukora. Al' uglavnom redovito, ali same one meni sve prenesu i informiraju me o svemu. (s7)*
- *Kad je tek izaša, non-stop. Sad rijetko. Dobijen dobar uvid u informacije. (s10)*
- *Kada je redovna nastava, otvaram ga svakodnevno. (s12)*

Na pitanje o tome smatraju li da korištenjem e-dnevnika dobiju dovoljno dobar uvid u informacije, većina ih se slaže da e-dnevnik ne može zamijeniti razgovor uživo s razrednikom, ali da je ipak koristan za dobivanje informacija.

- *Ja mislim da e-dnevnik ne može zamijenit' primanja. Ja to pogledam čisto informativno. Mislim OK. To su informacije o ocjeni. Mislim da su djeca ugrožena s tim e-dnevnikom. Jer ne mogu ništa sakrit'... (s1)*
- *Normalno da ne mo'š dobit' sve informacije kao u razgovoru. Ali ti ideš na primanja kod razrednika. On opet nema sve informacije od drugih nastavnika. A u e-dnevniku imaš mogućnost vidit' rubriku di nastavnici pišu svoj dodatni komentar. Tako da ima prednosti. Ja pročitao taj komentar, pa mi je jasno šta je želila poručit' s tim, pa ću razgovarat' doma i pokušat' iskorigirat' to. Da oden samo na primanje kod razrednika, nema šanse da bi mi to reka. Taj e-dnevnik mi se čini skroz OK, baš mi se sviđa. U prijašnjoj školi ga nismo imali, al' nekako su informacije potpune i rubrike su posebno*

za svako područje, nekako stvoriš si sliku dosta dobru. Čini mi se da je dobro.(s4)

- *Pa mislim da naravno e-dnevnik ne može zamijenit' kontakt direktni i osobni sa profesorom. Čisto informativno. S obzirom da sam sama, ne mogu sve stić', iako se trudimo bar jednom mjesečno otić' na primanje. (...) Mislim da je to vrlo dobro šta postoji, ali treba naglasit', pogotovo roditeljima kojima je taj e-dnevnik sve, da nije baš dobro samo njega isključivo, bez odlazaka u školu. Ako ništa, bar iz čistog poštovanja prema profesorima i njihovog truda i rada. Je sigurno. Vidin na svakom roditeljskom sastanku razrednici to naglašavaju da roditelji trebaju dolazit' na primanja. E-dnevnik to ne može zamijenit'. (s7)*
- *Kako koji predmet, kako koji profesor. Neki profesori zbilja detaljno upišu šta je pitano, šta fali, šta ne fali, šta treba popraviti'. Neki samo napišu lekcija ta i ta i ocjena. Ali dobro, dovoljno je. OK je to. Sviđa se meni e-dnevnik. (s8)*

Uključenost roditelja u rad škole

Jurčić (2012) objašnjava što sve utječe na motivaciju roditelja da se uključe u rad škole pa tako navodi da je važno da se roditelj osjeća ugodno i prihvaćeno u školi. Drži da će se roditelji uključiti u rad školskih i upravnih stručnih tijela ako osjećaju da imaju dobru komunikaciju, da su informirani te da osjećaju da mogu riješiti probleme na koje nailaze.

Sugovornice su upitane jesu li se ikada uključile u neko od školskih upravnih tijela. Njih pet bilo je uključeno u Vijeće roditelja ili Školski odbor.

- *Jesam. Trenutačno. U biti samo san malome bila. Ovo je druga godina. Zato što su me predložili (smijeh). Pa mislim da je to... da nema to uopće smisla nikakvog. Ne može se ništa promijenit' s time. (s1)*
- *Da (smijeh). Uključila sam se... nisam s malim, nego sa ovin drugin sinom, starijim. Jer je on bio samozatajan, tih, povučen, miran, i dan danas je, iako je osmi razred, u svom nekom svijetu je. Inteligentan strašno, al' ima neki svoj film. A profesorica koju smo dobili je bila onako malo...osebujna ličnost, pa sam čisto, eto, radi toga, da mogu s njom blisko surađivat'. Da ne*

davin opet ženu bez veze, a ovako san bila član, predstavnik roditelja, pa san mogla... nešto rješavat'. Pa gledajte, možete kao roditelj, čisto što se tiče tih nekih sitnica, 'amo to tako nazvat'. Al' baš da mo'sh nešto utjecat', promijenit' neke stvari – ne. Al' neke sitnice se daju promijenit'. Na kraju krajeva mo'sh reć' svoje mišljenje. (s2)

- *Bila sam uključena i još sam u Vijeću roditelja. Pa tako smo odlučili u razredu da ja predstavljam sve roditelje. Valjda zato što sam i sama učiteljica, pa se roditelji vode za tim. (s3)*
- *Jesam, ali kao zamjenik, od ove godine. Jer ono, nekako uvijek od roditelja imaju tih par koji se uvijek jave. Pa se nisan javljala. Da je bilo neko nasumično biranje, isto bi se uključila, neman ništa protiv. To je isto dosta rijetko. Zašto ne? Dapače. (s7)*
- *Da. Zašto? Tako me je dopalo, ne znan, izglasalo me. Al' san molila dogodne da ne buden...A e, nekako... nisan vidila neki smisao tu. (s8)*
- *Jesam u nižem razredu, međutim to mi je još jedna obaveza koju također treba ispunjavati tako da više ne učestvujem. (s11)*

Sugovornice koje se nisu uključile u vijeće roditelja ili školski odbor navode različite razloge: nedostatak slobodnog vremena, strah od javnog nastupa, pitanje karaktera, negativan stav o vijeću/odboru.

- *Ne. Nekako ne znan... premalo u principu imam svog slobodnog vremena. Šta ja znan, nerviraju me svi ti načini kako sustav funkcionira pa se pokušavan držat' podalje od toga. (s4)*
- *Ne. Ajme to mi je ono... ne znan kako bi to opisala. Iman osjećaj da neman šta drugo radit', a želin se izivit', onda bi otišla u vijeće roditelja (smijeh). Pa san to prepustila drugim mamama... (s6)*
- *Ne. Pa ono, zato što imam strah od javnog nastupa. Katastrofa. Što je mene to koštalo u životu... ne bit' potlačen, nego reć' nešto. (s9)*
- *Većinom su to uvijek iste mame, komunikativnije i tako dalje. Nije to moj đir. (s10)*

Većina sugovornica sudjeluje u priredbama, akcijama i volontiranju, ako ih škola organizira (bojanje jaja, Dan kruha, izrada ukrasa i sl.). Ističu da je više takvih

aktivnosti bilo od prvog do četvrtog razreda u razrednoj nastavi i da su tada sudjelovali puno više, a sada više nemaju toliko prilika za sudjelovanje.

- *Je, u prva čet'ri razreda, dok je bila učiteljica onda smo puno više sudjelovali. On je iša' na cjelodnevni program i bile su dvi učiteljice i bili smo više povezani. Oni su organizirali i te priredbe i druženja i na kraju godine, pa smo sudjelovali sa kolačima, nešto za Božić smo ukrase radili... sad u starijim razredima nije bilo baš. Osim školskih priredbi di nisan sudjelovala, samo san došla gledat'. (s4)*
- *Jesam, svake godine oni imaju na kraju godine dan škole i nekakvu humanitarnu, prodajnu izložbu i mi kao roditelji se možemo uključiti, bilo kako, peći nekakve kolače, izraditi nešto s njima i onda oni to prodaju i skupljaju novac za neke određene stvari. (s5)*
- *Bili smo od prvog do četvrtog puno. Njima je došla učiteljica koja ih je sve uključila u folklor. Meni je to bilo savršeno. Tad san dosta sudjelovala u kupovini, nabavci nošnje, tregera i slično. Imali smo sad za Božić prodavanje kolača u humanitarne svrhe. Sudjeluje i moj mali i ja... (s10)*
- *A jesmo. U ovin božićnim priredbama, za Uskrs, Dan kruha i slično. Još od vrtića. Svi smo po prirodi doma kreativni. Pa volimo to. (s7)*

Sugovornice su upitane organizira li njihova škola predavanja, radionice i edukativna predavanja za roditelje. Učestalost takvih aktivnosti, čini se, varira od škole do škole, pa se tako razlikuju i odgovori sugovornica.

- *Je. Je je. U programu su baš ovome... Baš ima neki program prevencije... od nasilja, ovisnosti... Bude vrlo često. (s1)*
- *Pa bude svake godine neko predavanje, pedagogica organizira ili defektologica. Ne znan, mediji, djeca, opasnosti na internetu i takve stvari. Uvik iden na ta predavanja i smatran da bi toga trebalo bit' puno više u današnje vrijeme. O bilo čemu. Mislim da treba malo poticat' roditelje da promišljaju... o puno stvari, dosta su sad roditelji prema djeci, ono, ne znan kako bi rekla, idu linijom manjeg otpora. Mislin da ih treba šta više educirat'. Tako da toga uvik treba bit' više. Al' ima, ono bude jedan put godišnje možda jedno predavanje. (s5)*

- *Ne baš. Ovo šta su bili organizirani ti neki sastanci, prošli tjedan su bila dva sastanka vezana uz internet i društvene mreže. Bilo je kod logopeda vezano za govor i izražavanje i tako. To je jedino... (s6)*
- *Da. To moran priznat', da. Nekidan smo imali nešto šta je mene frapiralo vezano za droge. Mislin bilo mi je malo glupo za 7. razred, a edukacija o tabletama. Pa san se šokirala da tableta dođe 25 kuna. To je onda stvarno dostupno svima....pa te zaštite na mobitelu. Bili su... (s8)*
- *Ništa slično, a ravnateljica niti ne pozdravi kada smo u atriju. Prije smo imali odličnu ravnateljicu, ali... (s12)*

Sugovornice navode da sudjeluju u takvim aktivnostima i/ili da bi sudjelovale kad bi toga bilo i više.

- *Jesam naravno. (s2)*
- *Da, da, sudjelovala sam. (s3)*
- *Pa bi, zašto ne. (s4)*
- *Je, je. Bila sam. (s6)*
- *Jesan. To mi je k'o roditeljski sastanak. Uglavnom pohađam i nikad ne izostajem. Ako radin, svakako dođen bar 20 minuta. Ali nije mi problem sudjelovat' u tome. Uvijek je dobro čut'. Triba poštovat' te ljude koji to organiziraju. Ne kažen da me uvijek to interesira i da ne bi rađe ostala doma čitat' knjigu, al' oden i uvijek se pokaže da je korisno. Tako je za sve. (s7)*
- *Nisam. Bi, zašto ne. (s12)*

Samo tri sugovornice smatraju da predavanja, radionica i edukacija ima dovoljno, a ostale drže da bi ih trebalo biti više.

- *Mislim da bi trebalo bit'. Ne samo za roditelje. To sam često razmišljala, nego i za djecu, takve radionice i edukacije. Jer sad in je... već su na granici da je kasno, da ih se u nekom smjeru uputi. Od prvog razreda te nekakve programe i edukacije...mislim da ima i mjesta za to, jedan put tjedno, mjesečno, ubacit' 45 minuta takvog nekog predavanja. (s4)*
- *Ja nekako mislin da to mora bit' zaista i neke ne samo za roditelje ili samo za djecu nego skupne, zajedničke radionice. Puno više ulaganja u edukaciju na kraju krajeva. To kad smo slušali o internetu... bilo bi super da su s nama bila i djeca jer svi oni igraju te igrice, oni su na društvenim mrežama. A oni*

više uvažavaju mišljenje tih stručnih osoba, ipak je to veći autoritet nego roditelji. Onda stvarno mislin da u takvim situacijama svi zajedno sudjelujemo. Ja san sigurna da nas 50 posto uopće ne zna šta koja igrice ili društvena mreža nosi. Tako da malo bi više trebalo toga. (s6)

- *Pa moglo bi bit' možda malo više. Al' znate kako je. Upadne ti taj neki sastanak usred dana, moraš izgubit' uru i po' vremena. Na kraju ti bude drago šta si otiša'. Al' kao u principu, je. Dobro je to. Neka više. (s8)*
- *U našoj školi nema ničega i moram priznat' da mi se čini, kad pričam sa drugim prijateljima koji imaju klince u školi, da je jedna od lošijih škola. (s12)*

4.4. Stav roditelja o uključenosti u školske aktivnosti djece i o partnerstvu sa školom

Odnos i suradnju između roditelja i škole valja gledati kao neodvojiv dio odnosa u društvu u cjelini. U skladu s tim, demokratskija društva pružaju i više mogućnosti otvaranja škole prema roditeljima (Maleš 1996). Zahtjevi suvremenog društva i znanstveno-tehnološkog napretka toliko su izraziti da se jedino međusobnim nadopunjavanjem kompetencija roditelja i škole može potpuno ostvariti odgoj i obrazovanje djece. Novo vrijeme utjecalo je na promjene unutar obitelji (zaposlenost oba roditelja, samohrani roditelji i sl.), ali unatoč tome nameće se potreba zajedničkog i ravnopravnog uključivanja i roditelja i pedagoških djelatnika škole i u odgoj i u obrazovanje svakog pojedinca. Pri tome svatko sa svoje strane doprinosi različitim, ali jednako vrijednim iskustvom i stručnošću u skladu s vlastitim kompetencijama (Jurčić, 2012).

Otkad su posljednjih desetljeća roditelji postali partneri učiteljima u domeni odgoja i obrazovanja, različita su ponašanja i pristupi roditelja s kojima se učitelji trebaju znati nositi. Tako se susreću sa samosvjesnim, zahtjevnim i egocentričnim roditeljima, zatim roditeljima koji se na dobro pripremljenim sastancima ne osjećaju doraslima svojoj ulozi pa su preplašeni i nespremni za konstruktivan razgovor, ali i s onim roditeljima koji su fleksibilni i spremni za dijalog, s kojima se suradnja pretvara u djelotvoran odnos. Ipak, većinu današnjih roditelja krasi dvije najvažnije osobine koje su preduvjet

za kvalitetnu suradnju s odgojnim institucijama, a to je odbacivanje patrijarhalne strukture i autoritarnog odgoja djece. Umjesto toga, svatko za sebe pokušava pronaći okvir u kojemu se nanovo gradi pristup roditeljstvu. Pri tome današnji roditelji očekuju i traže pomoć jer vjeruju da nastavnici posjeduju korisno znanje te da su ga spremni podijeliti s njima, u dijalogu temeljenom na ravnopravnom dostojanstvu (Jull i Jensen, 2010).

Sugovornice su upitane što misle o svojem angažmanu oko školskih obaveza djeteta, gledaju li na to kao na još jednu nametnutu obavezu koju je škola prebacila na roditelje i smatraju li da je uobičajeno da roditelji sudjeluju u školskom životu svog djeteta.

Pet sugovornica smatra da je uobičajeno i razumljivo da je roditelj angažiran oko školskih obaveza djeteta.

- *Pa taj moj angažman – ne. Mislim da je to u ovom obimu kad ja sam angažirana... mislim to mi je zadatak, kao roditelja. u minimalnom opsegu. Pripomoć samo. (s1)*
- *Normalno da roditelj treba dati svoj obol u obrazovanju svoje djece. To ne smije biti nikakva smetnja. (s3)*
- *To mi je normalno i iman sreću šta je ona samostalna, znan da je ostalin roditeljima teško jer, ono, stalno se žale da moraju stalno oko djece... tako da nije mi to neka obaveza jer ona je dosta samostalna. Ali mislin da se i mi moramo potrudit' oko njih, malo ih poticat' i pogurat', to je skroz normalno. (s5)*
- *To mi je obaveza, al' mi nije nametnuta jer mislim da će se kad-tad isplatit'. Ono, i je obaveza. Lakše mi je ljeti kad nema škole, pa ne moran mislit' "aha jel kontrolni iz ovoga, 'oće li moć ić na trening, 'oće li naučit'" ... čisto onako, psihička obaveza mi je više nego što mi je neki problem. (s8)*
- *Ne, ne, ne. Meni je to skroz u redu i normalno. To je tvoje dite, uključen si u njegov život, ka' šta je i on u tvoj. Nije niti obaveza nego s gušton sudjelujen. (s10)*

Ipak, neke sugovornice smatraju da je na roditelje prebačeno previše obaveza, da nastavnici možda nisu stigli ili nisu dovoljno kvalitetno obradili gradivo, pa se to prelijeva na roditelje, a neke sugovornice nisu zadovoljne školstvom u cjelini.

- *Definitivno je škola dosta toga prebacila na roditelje. Bilo bi savršeno kad bi bila tako usustavljena da se tamo obavi sve, da mi jadni namučeni roditelji kad dođemo doma provodimo kvalitetno vrijeme sa svojom djecom. Ali tako je to napravljeno i ne vidim načina kako bi moglo drukčije. Međutim ne smeta meni malo ponovit' gradivo. Smatram da je uobičajeno, normalno, moraš imat' komunikaciju s djetetom, a to je njegov najveći dio dana. (s9)*
- *Ma gledajte, nije to, ne mogu reć' da je obaveza, naravno da mi je višak, al' nekako mi se čini da škola odradi više i kvalitetnije, da bi i njemu i meni i svima nama bilo jednostavnije i lakše. Čini mi se da je puno tu nedostataka u školi. Mislin to je stara priča. Sad kako koja škola, kako koji nastavnik. Al' dosta su oni prepušteni sami sebi, to je problem. Onda je prepušten meni. (s4)*
- *Mislim da je potrebno da je roditelj sudjeluje, ali da sudjeluje na način čisto da je upućen u šta dijete radi, odnosno ukoliko postoji nekakav problem, da je tu u svakom trenu da djetetu pomogne. Da roditelj treba nadoknađivati ono što profesor nije stigao jer zaista radi ovog ili onog razloga ne stižu... kažem, nisu ni oni krivi, al' mislim da je to apsurdno. A očekuje se. Mislim nama je od prvog do četvrtog razreda, svaki roditeljski sastanak se svodio na to kako ćemo mi učiti s djecom glazbeni, hrvatski, prirodu. Nema smisla... (s6)*
- *Mislim da u našoj državi inače se ne potiče samostalnost djeteta koje je kasnije bitno. Vidimo primjer današnjih generacija, a i budućih još više, bojim se. Naravno da ne treba prepustit' djete slučaju ni školi, al' mislin da treba stvorit' tu neku zlatnu sredinu. To je to. A to je najteže. Ne znam, ovaj recimo novi kurikulum nisan baš s'vatila, nisan se ni previše time bavila. Mislin da ima neke negativne, a i pozitivne stavke. Ovaj, smatram da djetetu treba pomoć kad pita, al' ga treba pustit' da samo radi, da samo istražuje i da bude istraživač i da se sam upućuje u zapravo cijeli svijet koji ga očekuje. A mi smo uvijek tu, za bilo kakvo pitanje. Dobro, njima je puno lakše doć' do nekih informacija putem interneta. Ali i tu postoje opasnosti. Znači svugdje možete izvuć ali, uglavnom, iskreno i nisam baš zadovoljna kvalitetom obrazovanja u nas. Čak mi se čini da je nekako to prije bilo bolje. Ili možda je to sve sad*

stvar odgoja. Ili nekih stvari kojih se mi ne sićamo. Cijelo to obrazovanje se nekako raspršilo. Nije sažeto. Nema one srži kao prije. Ili ono šta sam ja imala u svom obrazovanju, kroz osnovnu i srednju školu... više mi je nekako naglasak na negativno nego pozitivno. Nažalost. Al' ne želin to prenit' na njih, taj svoj negativni dojam. Nego zapravo želin njima dat' pozitivan dojam na školovanje. Al' ja osobno iman neku negativnu liniju.
(s7)

Sugovornice su upitane i misle li da su danas pred djecu stavljeni preveliki zahtjevi zbog čega se roditelji češće uključuju u njihove školske obveze te što misle jesu li djeca prije bila samostalnija negoli danas. Na to pitanje sugovornice odgovaraju različito. Neke su sugovornice mišljenja da je prije bilo drukčije i da su djeca bila samostalnija ili da su danas djeca razmaženija.

- *Danas, djeca su malo razmaženija i roditelji im više pomažu. Meni su isto moji doma pomagali tu i tamo. Dosta su se oko škole... bili su angažirani. Ali danas... da. Nešto je drukčije. Je. Malo više smo angažirani. Nekako idemo sve da in ne bude teže, da se ne opeku, možda bi bilo bolje da ih malo pustimo. Je... ne znan. I ta vožnja. Meni ga je žaj. Ja ga svaki dan vozim iz Podstrane na taj bazen i gubin 2-3 sata. Ali kontan da njemu to više koristi nego što je meni problem. Nisu mene baš vozili previše. Ono, 'oćeš-nećeš... nekad bi uskočili. Al' ja gledan na to "Aha, ako ga ja odvezen, imat će uru više za učit' ili će odspavat'..."*
(s8)

- *Nisu djeca samostalna, nego opet društvo je u pitanju. Sam način života. Mislim da su stavljeni preveliki zahtjevi, preopterećena su djeca, a i roditelji su malo u filmu. A i recimo društvo je takvo, ili ćeš ga pustit' na ulicu ili ćeš se angažirat' oko tih njegovih obaveza da to bude što manje na ulici, što manje na kompjuteru i slično.* (s2)

Jedna sugovornica smatra da su zahtjevi stavljeni pred djecu danas veći, ali da djeca to i dalje uspijevaju obaviti, a jedna da su djeca danas čak i samostalnija nego prije, bez obzira na složenost zahtjeva.

- *To nije oduvijek bilo tako, pogotovo na selu. Ali je normalno i poželjno. Mislim da zahtjevi jesu veći, ali i da djeca to sve uspijevaju obaviti.* (s3)

- *Mislim da su stavljeni preveliki zahtjevi, ali su samostalniji nego šta su bili prije. (s6)*

Druge pak navode da je oduvijek bilo tako (što se tiče količine gradiva, samostalnosti i/ili pomaganja roditelja).

- *Koliko se ja sjećam, gradivo je otprilike isto. Možda je čak bilo obilnije prije. Ali sada ima više ovih, kako bi rekla, mi nismo učili engleski i to sve skupa. Prije su možda bila samostalnija, al' ne zato šta su tako tila, nego je tako bilo. (s9)*
- *Mislim da je bilo oduvijek to. Mislim kako 'ko. Ako ću se vodit' svojim djetinjstvom, i meni se isto pomagalo u nekim situacijama, kad bi zapelo. Ali čini mi se danas ovaj problem šta je općepoznat s onin mobitelima i playstationima i svin tin skupa da je njima toliko... nisu naučeni uopće se služiti' knjigom. Onda te informacije iz knjige koje nisu dostupne na klik, to je njima problem. Veliki. To je užasan problem. Sudeći po mon malon, on doživljava nervozu nad tom knjigom jer to nije bilo isti čas savladano. On ne zna šta znači sjedit' sat vremena nad knjigom. On sjedi 10 minuta i on kaže "ja sam cijeli dan učio". A sjedi točno 10 minuta. Ja san prvih par puta mislila da on mene zeza. Al' on stvarno ima taj doživljaj, da je cijeli dan proveo nad tim. A to je radi ovoga... klik klik... i nabrzaka doć' do informacije. To je neizbježno... Pa je. Što se tiče samog gradiva. Evo ja gledan knjigu iz povijesti, to su takve stvari, takvi pojmovi, godine, sve to skupa koje san ja u nekoj starijoj dobi, tipa već prema gimnaziji možda obrađivala. Onda su ocjene shodne tome. Ako jedan odlikaš ne može dobit' pet jer ne može popamtit' neke vremenske crte i godine, šta onda ne'ko kome ide slabije? Onda angažman tog roditelja koji radi je za ubit' se. Onda mora platit' repeticije. (s4)*
- *... a što se tiče samostalnosti, nisu manje samostalni, i sad su samostalna jednako ka' i prije. Sigurno. (s10)*

Dio sugovornica drži da su djeca preopterećena, pa se roditelji moraju uključiti.

- *Pa to je to. Da su preveliki zahtjevi, pa se roditelji miješaju. A onda ne znaju ni oni svoje granice, pa se previše miješaju. (s7)*

- *Pred djecu su danas svakako stavljeni veliki zahtjevi i mislim da se ranije manje bavilo školom i drugim obavezama premda je to teško i procijeniti jer tada smo gledali stvari s drugog aspekta nego danas. Djeca su moguće prije bila samostalnija utoliko što nisu roditelji baš sve pratili. Koliko čujem, a i vidim od drugih roditelja, svi su dosta angažirani oko škole djece i više nego ja, vjerojatno ovisno o slobodnom vremenu koje svi imamo. (s11)*
- *Mislim definitivno da je program složeniji i teži, ali i djeca su prije bila samostalnija. Iako me smeta što se neki nastavnici ponašaju kao da su na fakultetu, istumače lekciju sa primjerima prepisanim iz knjige, hrpa domaćeg kojeg rijetko kada provjeravaju i ispravljaju, testovi stalno kao kolokviji bez mogućnosti ispravka... (s12)*

Znanstveni radovi te istraživanja koja su se bavila temom suradnje škole i roditelja pokazuju da je njihovo partnerstvo nedvojbeno važno i ima pozitivne učinke na dijete. Obitelj i škola dva su osnovna djetetova okruženja koja utječu na njegov razvoj i obrazovanje. Kada roditelji i škola djeluju zajedno, kada su povezani i usmjereni ka zajedničkom cilju, taj je doprinos umnogome bolji i veći (Sušanjan Gregorović, 2017). Kosić (2009) smatra da je za razvoj djeteta u odgojno-obrazovnom procesu bitno da se u harmoničnom suživotu nađu roditelj spreman učiti o sebi i svojem djetetu te nastavnik koji neće biti samo prenosilac znanja, već i učenik, savjetnik i suputnik, kako djetetu, tako i njegovim roditeljima.

Sugovornice u ovom istraživanju smatraju da škola jest njihov partner u odgoju i obrazovanju djeteta.

- *Škola je definitivno partner mom djetetu. Mislim da stvarno mogu računati na školu i sve njene djelatnike. (s3)*
- *Na istoj smo strani. Jesmo. Samo svako ima svoje viđenje nečega. Al' jesmo. Mislin ima kao u svemu, u cijelom sustavu, boljih i lošijih, neki bi mogli... ali dobro je to. (s8)*
- *A sad... mislim naravno da je partner. 'Ko mi drugi odgaja dijete nego oni. (s9)*
- *Da, svakako. Svakako smatram, svaka čast profesorima. Ja imam dva sina doma, ja jedva na kraj izađen s njima šta se tiče puberteta i toga svega. Smatran da profesori jako utječu na odgoj djeteta. (s10)*

Ipak, pojedine sugovornice imaju određene zamjerke školi.

- *Recimo u 80 % slučajeva kao partner. Imam i onih 20 % di nisan baš zadovoljna. Moje iskustvo sa školom. Kažen van, imam dva sina i 'ćer. Ovi stariji je ono, zemlja-zrak, tih, povučen, a ovi mlađi je živahna ličnost, ali je dobar. Strašno je dobar. Znači duševno dite. Ne dira se u nikoga prvi. Onda recimo imaš profesora koji... ne kažen ja da ovog mlađeg treba zgazit', ne triba, al' on je živ, od nekih profesora bi se očekivala nekakva opaska ili nešto vezano za ponašanje i to. Ne, on je super, a ovoga starijeg, govorin konkretno o jednoj profesorici se bila načepila na njega jer je tih, miran i povučen. Imam tu nekih stvari koje onako baš... Prvo smatram, ja isto radim s ljudima, tako i oni rade s djecom, nemamo pravo favorizirat', treba gledat' svu djecu jednako. Al' oni to ne rade. To mi recimo nije baš... Uvijek postoje favoriti, bez obzira na sve tvoje vrijednosti koje posjeduješ. (s2)*
- *Ne mislim da smo uvijek na istoj strani. Na primjer, u nižim razredima je bio problematičan dječak koji je mom sinu ničim izazvan zapinjao nogu na ulazu u školu. Kako je suprug bio tu i sve vidio, otišao je pronaći dežurnog učitelja, ravnatelja, ali u tom trenutku, u 14:00, nikoga nije našao. Otišao je našoj učiteljici koja je u toku popodneva mog sina poslala psihologu pod opravdanjem da je sve krivo shvatila, a da je taj dječak problematičan, iz disfunkcionalne obitelji... Stalno mi je, znači četiri godine, govorila kako mi je dijete premirno na nastavi... Sada sam imala situaciju da je nakon testa iz matematike izašao iz učionice i sve povratio. Do prije dva tjedna mu je stalno bila muka kada je bila po rasporedu matematika. Otišla sam pričati sa razrednicom koja ne smatra da bi kolegicu trebala malo upozoriti, što zbog količine negativnih ocjena, što zbog tempa rada, nego je moje dijete htjela uputiti psihologu. Sama sam shvatila da je problem psihosomatske prirode, ali ne želim njihove metode da psiholog dolazi po dijete na sat i onda gubi nastavu, a i svi ga zadirkuju jer to su te pubertetske godine. Rekla sam joj da ću ga odvesti dječjem psihologu i da ćemo kući više pričati o tom problemu. (s12)*

Često se događa da je partnerstvo teško ostvariti u praksi jer je teško postići stalnu i kvalitetnu suradnju s roditeljima, a razlozi su raznoliki: prezaposlenost roditelja, strah, nepovjerenje u bolju perspektivu i sl. To potvrđuju i ispitane sugovornice. Sugovornice

smatraju da se, u slučaju problema, mogu obratiti školi za pomoć, ali nepovjerljive su u vezi s rješanjem problema koje bi škola eventualno ponudila.

- *... Misec i po' dana... di san ja probila, jer ja iman s njim problem, on ima manjak samopouzdanja. Ja krv svoju pišan, da 'prostite na izrazu, da bi ga vratila u normalu da bi to sve funkcioniralo i onda mi ona sve to satare u dvi minute. U konačnici je žena ispravila. Znači razrednik, ona, ravnateljica... ni'ko ništa nije napravija dok ja nisan zvala Ministarstvo i pokušala se 'amo reć' obranit'. Ne sebe, nego svoje dite. (s2)*
- *Pa mislim da možeš in se obratit' i mislin da ti oni fiktivno odrade kao da su ti izašli u susret jer im je to dužnost, al'u praksi mislin da in se ne možeš obratit'. Previše je to trom sistem jedan koji godinama je takav kakav je. I to prolazi. Tako da... teško, ako sam ne odradiš za korist svog djeteta da ćeš dobit' tu podršku stvarno, realno, u praksi... sad ovisi o slučaju... (s4)*
- *Kad je jednom, neman problema sa djetetom ni učenjem, al' jednom je bilo nešto. Na roditeljskom su se roditelji protiv nekog profesora. Ona nam je otvoreno rekla da ona tu neće se petljat', da smo mi tu čet'ri godine, naša djeca, a da ona s tom osobom mora bit' do kraja. Do penzije. Mi smo tu stvarno prestali. Otvoreno nam je rekla kako stoje stvari. Nije pokušala pomoć' tako da... to je to. (s8)*

Sugovornice se razilaze u mišljenju jesu li ciljevi roditelja i škole ujednačeni kada su u pitanju dobrobit i odgoj djece.

- *Pa mislim da jesu ujednačeni, ali u praksi se pokaže da iako cilj je takav, da ga oni ne provedu iz ovih ili onih razloga. (...) Ja ne znan jel' to tako u drugin školama, al' ode on sad ima 2 ili 3 zamjene i to se stalno vrti. Niti oni to mogu pohvatat' jedni druge, niti ti možeš tražit' kakvu podršku od zamjene koja je tu privremeno. Takva problematika. U praksi. Iako nan je cilj isti, ne možemo to realizirat' skupa. (s4)*
- *Nadam se da jesu. Svi imamo neke svoje filmove kako bi tili da nan dica budu, ali ne možete vi sami protiv sustava. Na kraju ono što mislite da u školi fali, potrudite se to imat' kući koliko se stigne. Uvijek se može nadopunit' vrijeme s djecom kvalitetno. Ne samo kad je u pitanju sjest' i učit' nego i fizička aktivnost i psihička. (s7)*

- *Pa jesu. Jasno da jesu. Samo što je možda pristup drugačiji. Al' djeluju na principu hvatanja i kazne. Al' u konačnici svi žele da se stekne znanje. (s9)*
- *Ne uvijek. (s12)*
- *(stanka) A ne znan... isto smatran da je dosta škola okrenuta prema tim ocjenama, velik je presing na djeci šta po meni nije najvažnije, al' takav je sustav. Trebamo ga pomalo mijenjat'. (s5)*

Za kraj su sugovornice upitane smatraju li da škola utječe na razvoj različitih sposobnosti i znanja te potiče li razvoj svih djetetovih potencijala. Sugovornice se slažu da bi sustav mogao/trebao biti bolji, a neke smatraju da postojeći sustav školstva guši djetetove potencijale.

- *Ne potiče. Ne potiče po meni. Opet van kažen, kako kod kojeg djeteta. Moj je onako... ne znan... kreativniji. Moglo se u njemu potaknut' svašta da škola i nastavnici nisu u jednom kalupu. Ako nisi u tom kalupu, onda si problem. Tebe se ne zove da si nadaren, da imaš neki potencijal, nego si problem. Onda se zove roditelj "e, znate, ipak bi morali njemu objasniti da...". U bivšoj školi je imao 4 iz likovnog jer on ne želi kvadrat u kvadratu nego želi vidit' nekako kreativnije i napraviti nešto svoje. To nije prolazilo. Banalni primjer. Ubiju u njima u principu bilo kakav potencijal. To je za likovni na primjer. Al' u drugim područjima je isto tako. (s4)*
- *Pa potiče, al' mislim da to može još puno bolje. Treba imati više škole u prirodi, više raditi rukama, kroz različite materijale i to. Dosta se samo uči iz knjiga, to je šteta. (s5)*
- *Ne. Apsolutno ne. Više ih guši. Sve je tipizirano, sve je ukalupljeno, samo je jedan obrazac ponašanja i samo se zahtijeva da sve bude jednoobrazno i da dijete bude točno takvo. Znači po PS-u sve mora biti, ako je iti malo nešto drugačije, to je dijete problem, to je dijete koje ne sluša, ovakvo, onakvo... gledamo previše ravno. Uguši sve ono dobro u djetetu... (s6)*
- *A mislim da više guši te potencijale. Ali mislim da opet... šta ja znan... kad bi ja sad počela pričati, to bi trajalo, tako da ne bi ni započinjala. Al' evo, recimo, drago mi je da imamo u našoj školi tih natjecanja, potiče se pojedinac... al' opet to su pojedinci koji imaju dobre rezultate. A ima i pojedinaca koji nemaju dobre rezultate, al' imaju sigurno u nečem drugom što ne pokazuju ili ne znaju pokazati ili su prestrašeni i nemaju samopouzdanja... njima se ne pridonosi*

dovoljno pažnje. To san ja primijetila kroz svoje kćeri. Kroz ovu stariju šta ide sad u srednju školu. Ona je više umjetnički nastrojena, poprilično povučena, nema samopouzdanja. U toj školi je ona dosta izgubljena bila, a tek od upisivanja srednje vidin veliku promjenu. Ne mislin ja da su oni nju namjerno gušili, ali vidila san da je bila izgubljena. Pogotovo nismo bili zadovoljni sa učiteljicom od prvog do četvrtog. Koja nije za svih, al' za tako te slabije karike, je bila dosta pogubna. Tako da je ona dobro i izvukla to, al' osjećam preporod otkad je u srednjoj školi. To su te neke stvari. Djeca koja ne znaju se pokazat', istaknut', znaju dosta bit' zagušena sa svojim sposobnostima. Svatko od nas posjeduje različitu inteligenciju i na te stvari bi trebalo pripaziti'. Ima pojedinaca koji su multipraktik, koji to mogu, al' nešto drugo ne mogu. Ne'ko može radit' samo dvi stvari, ali kvalitetno. Ili dvadeset stvari nekvalitetno. Al' opet... 'ko procjenjuje da je to nekvalitetno. Postoje ti neki standardi kojih se treba pridržavat', al' mislim zašto je to tako sve. Al' dobro, to je sad neka druga tema. Mi smo živili u Njemačkoj, pa smo vidili taj drugi pristup odgoju. Od samog vrtića. Dvi kćeri su mi pohađale tamo vrtić. Mislin i tamo postoji nedostataka. Al' pristup je bolji, djeca su samostalnija, nekako je kvalitetnije i po mjeri pojedinca. (s7)

- Ne. Ne. Kad bi to nekako bilo testirano prije... 'ko kakve ima predispozicije i sklonosti za bilo šta, onda možda da. Ovako ne. Nekad ih nekako malo čak i ubije. Ubije in volju. (s8)
- Mislim da ovakav sustav ne potiče sve potencijale kod djece niti približno koliko bi mogao. (s11)
- Oni klinici koji su otvoreniji, njima je OK. Ali oni klinici koji su povučeniji i sramežljiviji, mislim da ih guši. Potrebno je to prepoznati u djetetu i dati mu šansu. Svega čujem što pojedini nastavnici komentiraju na satu i ne mogu vjerovati jer toga u moje vrijeme nije bilo. (s12)

5. Zaključak

Život svakog pojedinca uvelike je obilježen utjecajem obitelji i škole – obitelji kao prve zajednice u koju rođenjem dospijeva, a škole kao odgojno-obrazovne ustanove koja pojedinca uči znanju i vještinama te zajedno s obitelji odgaja da izraste u osobu koja ima moralne i kulturne karakteristike u skladu s onim do čega je društvo u cjelini kroz povijest došlo i s onim što se smatra poželjnim i pozitivnim. Budući da su i obitelj i škola kao sredine važne, njihova je suradnja ne samo poželjna, već i nužna. Pedagogija kao znanost posvetila je puno pažnje upravo temi suradnje između obitelji i škole, uvidjevši njezinu važnost.

Radovi znanstvenika prikazani u ovome diplomskome radu govore o tome kako treba težiti partnerskom odnosu između obitelji i škole, kao višem stupnju odnosa koje karakterizira ravnopravnost obiju strana te navode i moguće načine za postizanje istog, što je u radu i prikazano. Kroz povijest se taj odnos mijenjao, od prijašnjih vremena kada se obrazovanje prepuštalo isključivo školi i roditelji su bili isključeni iz toga procesa, a učitelji imali apsolutni autoritet, preko polaganog uključivanja roditelja u dječje obrazovanje i rad škole, do suvremenog doba kada se suradnja i uključenost roditelja sve više potiču, a i roditelji su, čini se, zainteresiraniji te voljniji pratiti djetetov put kroz obrazovanje. Istraživanja su pokazala da roditeljska uključenost pozitivno utječe na djecu, odnosno njihov školski uspjeh.

U današnjem svijetu brzog života, premreženog informacijama, internetskom komunikacijom i brojnim obvezama, ali i distrakcijama u obliku zabavnih sadržaja i mnogih mogućnosti za ispunjavanje slobodnoga vremena, došlo je i do promjena u životu svih uključenih u obrazovanje – učenika, roditelja i učitelja. Učenicima pažnju od učenja odvlače novi mediji, zaigranost i zainteresiranost za druge stvari, roditelji su umreženiji nego prije, komunikacija između njih brza je i lako dostupna u svakom trenutku, a informacije o njihovoj djeci kao učenicima u svakom su trenutku dohvatljive na e-dnevniku. Učitelji su stoga isto tako izloženi roditeljskim upitima, a komunikacija s roditeljima se s razgovora uživo na informacijama i roditeljskim sastancima proširila i na komunikaciju putem telefona, SMS-poruka i internetsku komunikaciju. Učeničke obveze, također su doživjele određene promjene, pa iako se mišljenja roditelja razlikuju

kada je riječ o tome je li danas djeci lakše ili teže nego prije, svi roditelji navode kako su u većoj ili manjoj mjeri uključeni u dječje školske aktivnosti i obveze.

U radu su prikazani rezultati ispitivanja dvanaest sugovornica, majki učenika od petog do osmog razreda iz osnovnih škola Splita i okolice. Pokušalo se utvrditi koje su izravne, a koje neizravne strategije roditeljske uključenosti u školovanje djece, ispitati oblike suradnje obitelji i škole te ispitati što roditelji misle o uključenosti u dječje školske aktivnosti te o suradnji sa školom i uviđaju li nužnost njihova partnerskog odnosa.

Analizom rezultata istraživanja utvrđeno je da su majke glavne nositeljice uloge pomagača u školskom životu djeteta. U velikoj većini obitelji sugovornica postoje jasno definirana pravila o mjestu i vremenu izvršavanja školskih obveza, a djeca uglavnom sama iniciraju izvršavanje zadataka, s tim da im ponekad treba poticaj ili provjera. Kada je o izravnim strategijama uključenosti riječ, sugovornice rijetko pomažu djeci – samo kada djeca sama to zatraže, međutim sve sugovornice neizravno su uključene – svakodnevno razgovaraju s djecom, potiču djecu na bavljenje raznim izvanškolskim i izvannastavnim aktivnostima, kvalitetno provode slobodno vrijeme: u prirodi, na putovanjima, kulturnim događanjima. Svih dvanaest sugovornica ističe da kod kuće njeguju pozitivan stav prema učenju i znanju, sve se slažu da je školski uspjeh važan (iz različitih razloga: od upisa u srednju školu, preko važnosti znanja do osobnog zadovoljstva). Sugovornice su podijeljene po pitanju svojega angažmana oko dječjih školskih obveza – dio ih smatra da je to uobičajeno i razumljivo, dio pak da je previše obveza prebačeno na roditelje. Sve sugovornice redovito komuniciraju s razrednikom, s ostalim učiteljima povremeno, a s drugim školskim osobljem samo u slučaju konkretnoga problema koji valja riješiti. Istraživanja pokazuju da su djeca onih roditelja koji su uključeni u rad škole motiviranija za učenje i imaju bolje rezultate, a sugovornice koje su sudjelovale u ovome istraživanju navode da ih je samo pet bilo član Vijeća roditelja ili Školskog odbora, a u priredbama, volonterskim aktivnostima i akcijama sudjeluju ako škola to nudi. Sva je prilika da su takve aktivnosti karakterističnije za period od prvog do četvrtog razreda, a opadaju od petog do osmoga razreda. Kada se radi o radionicama i predavanjima za roditelje, to jako ovisi o školi; neke imaju takva događanja, a neke ne nude ništa ili gotovo ništa. Sve sugovornice ističu da bi sudjelovale kada bi takvo nešto bilo organizirano i velika većina smatra da bi ih svakako trebalo biti više. Premda sugovornice smatraju da škola jest partner u

odgoju i obrazovanju njihove djece, ipak imaju i zamjerke. Nisu posve uvjereni da bi škola našla rješenje kada bi se obratile osoblju s problemom. Čini se da postoji određena doza nepovjerenja te da suradnja roditelja i škole još uvijek nije na razini kojoj se (teorijski) stremi. Upitane misle li da škola potiče sve potencijale djece, slažu se da bi sustav mogao i trebao biti bolji, a neke drže i da škola guši dječje potencijale.

Zaključno možemo reći da, iako se na temu suradnje obitelji i škole dosta pisalo, i dalje ostaje prostora za daljnja istraživanja, s tim da bi naglasak možda trebalo staviti na pitanje kako sve zaključeno u teoriji primijeniti u praksi. Ostaje nada da će škole nuditi više edukativnih sadržaja, predavanja i radionica za roditelje, da će roditelji uvidjeti važnost svoga doprinosa, odazvati se, sudjelovati i da će se na taj način izbrisati nepovjerenje i lakše krenuti ka zajedničkom cilju – kvalitetnom i dobrom odgoju i obrazovanju djece.

6. Popis literature

1. Bedeniković Lež, M., (2009): *Uloga majke u školskom uspjehu djeteta*. Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu 58, 3, str. 331-344. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/82603> (preuzeto: 13.11.2019)
2. Bratanić, M. (2002): *Paradoks odgoja*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada
3. Christenson, S. L. & Sheridan, S. M. (2001). *School and families: Creating essential connections for learning*. New York: The Guilford Press. Dostupno na: https://books.google.hr/books?hl=hr&lr=&id=eBEpEmC8f64C&oi=fnd&pg=PA1&dq=related%3AwhBGaxE22EoJ%3Ascholar.google.com%2F&ots=c29Q0MK1gW&sig=2pAGZEje0k6XVomsaqMNlaX04wU&redir_esc=y&fbclid=IwAR1k4UA-FcKPElqnyhmcIZeg_6k5PV9HF8b25oiPba6Ab4d3z-tAkmv076Y#v=onepage&q&f=true (preuzeto: 14.6.2020)
4. Hitrec, G. (1991): *Kako pripremiti dijete za školu*. Zagreb: Školska knjiga
5. Hrvatski enciklopedijski rječnik (2003), Zagreb: Novi liber
6. Juul, J., Jensen, H. (2010): *Od poslušnosti do odgovornosti*. Zagreb: Naklada Pelago
7. Jurčić, M. (2012): *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: Recendo
8. Kolak, A. (2006): *Suradnja roditelja i škole*. Pedagogijska istraživanja, Vol. 3, br. 2, str. 123-141. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=205286 (preuzeto: 18.11.2019)
9. Kosić, A. (2009): *Roditelji i nastavnici – partneri u unapređivanju odgojno-obrazovnog procesa u osnovnoj školi*. Život i škola, br. 22, str. 227-234. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=73545 (preuzeto: 18.11.2019)
10. Lalić, D., Mardešić, V., Nazor, M., Šandrović-Mucalo, V. (1999): *Avanturizam roditeljstva: Adolescencija, prevencija*. Split, Liga za borbu protiv narkomanije
11. Ljubetić, M. (2014): *Od suradnje do partnerstva obitelji, odgojno-obrazovne ustanove i zajednice*. Zagreb: Element d.o.o.
12. Maleš, D. (1988): *Obitelj i uloga spola: Utjecaj roditelja na usvajanje uloge spola kod djece*. Zagreb: Školske novine

13. Maleš, D. (1993): *Škola-roditelji-djeca*. *Obnovljeni Život* : časopis za filozofiju i religijske znanosti, Vol. 48. No. 6., 1993.
Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=79386
(preuzeto: 13.6.2020)
14. Maleš, D. (1996): *Od nijeme potpore do partnerstva između obitelji i škole*, Društvena istraživanja. Vol. 5, 1 (21), str. 75-87. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=51207
(preuzeto: 18.11.2019)
15. Mikas, D. (2012): *Utjecaj emocionalnih i ponašajnih problema na školski uspjeh učenika*. Pedagogijska istraživanja, Vol. 9 No. ½ Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=167684
(preuzeto: 13.11.2019)
16. Pahić, T., Miljević-Ridički, R., Vizek Vidović, V. (2010): *Uključenost roditelja u život škole: percepcija roditelja opće populacije i predstavnika roditelja u školskim tijelima*. *Odgojne znanosti*. Vol. 12, 2, str. 329-346
Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=101919
(preuzeto: 12.11.2019)
17. Rađenović, A., Smiljanić, M. (2007): *Priručnik za razrednike*. Zagreb, Alinea
18. Rečić, M. (2003): *Obitelj i školski uspjeh učenik*. Đakovo: Tempo d.o.o.
19. Rečić, M. (2005): *Želim znati...odgovori na najčešća roditeljska pitanja o odgoju djece*. Đakovo: Tempo d.o.o.
20. Rosić, V.; Zloković, J. (2003): *Modeli suradnje obitelji i škole*. Đakovo: Tempo d.o.o.
21. Sušanjan Gregorović K., (2017): *Roditeljska uključenost u obrazovanje djeteta: stavovi i praksa učitelja*. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, vol. 66, no 3. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=285214
(preuzeto: 11.11.2019)
22. Sušanjan Gregorović K., (2018): *Dobrobiti roditeljske uključenosti u obrazovanje djeteta*. *Napredak: Časopis za interdisciplinarna istraživanja u odgoju i obrazovanju*, Vol. 159 No. 1 – 2, 2018. Dostupno na:

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=298546

(preuzeto: 13.11.2019)

23. Škutor, M. (2014): *Partnerstvo škole i obitelji – temelj dječjeg uspjeha.*

Napredak : časopis za pedagoški teoriju i praksu, Vol. 154 No. 3, str. 209-

222 Dostupno na:

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=204675

(preuzeto:13.11.2019)

24. Vizek-Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Rijavec M., Miljković, D., (2003):

Psihologija obrazovanja. Zagreb, IEP-VERN

25. Vukasović, A. (2001): *Pedagogija.* Zagreb, Hrvatski katolički zbor “Mi”

26. Valjan Vukić, V.(2013): *Slobodno vrijeme kao „prostor“ razvijanja vrijednosti*

u učenika, Magistra Iadertina, Vol. 8. No. 1., 59 – 73. Dostupno na:

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=181273

(preuzeto: 17.6.2020)

7. Prilog

Protokol intervjua

Tema ovog istraživanja je *Uključenost roditelja u aktivnosti djece i rad škole*. Intervju se sastoji od tri dijela u kojima se ispituje uključenost roditelja u aktivnosti djeteta u vidu indirektnih i direktnih strategija, načini suradnje roditelja i škole, te roditeljski doživljaj i mišljenje o toj suradnji. Rezultati istraživanja će se koristiti isključivo u svrhu izrade diplomskog rada. Sudjelovanje je anonimno i dobrovoljno te je moguće odustati u bilo kojem trenutku.

1. Tko u Vašoj obitelji najviše sudjeluje u školskom životu i obavezama djeteta? Iz kojih razloga je to baš tako?
2. Postoje li u Vašoj obitelji određena pravila u organizaciji vremena za obavljanje školskih obaveza?
3. A postoji li određeno mjesto za obavljanje školskih obaveza? Je li to vlastita soba i stol ili uči u dnevnom boravku, kuhinji...?
4. Je li dijete samo inicira izvršavanje svojih zadataka ili ga Vi morate poticati?
5. Razgovarate li svakodnevno o školi, školskim obavezama u školi i kod kuće, događajima u školi, prijateljima, učiteljima?
6. Smatrate li da dovoljno dobro poznajete njegove prijatelje, školske kolege, učitelje i ostale osobe iz njegovog školskog okruženja?
7. Potičete li dijete na uključivanje u različite izvannastavne i izvanškolske aktivnosti?
8. Smatrate li da uspijevate kvalitetno iskoristiti zajedničko slobodno vrijeme? Koristite li druženje i za učenje kroz igru i informalno učenje u različitim kulturnim, zabavnim, obrazovnim sadržajima i aktivnostima?
9. Smatrate li da u Vašoj obitelji vlada pozitivan stav prema znanju i učenju?
10. Pomažete li mu pri pisanju domaćih zadaća, učenju, savladavanju školskog gradiva, ispitivanju naučenog?
11. Pomažete li djetetu pri izradi radova/projekata?
12. U kolikoj mjeri ste uključeni u navedene aktivnosti, možete li procijeniti koliko vremena provodite u direktnom pružanju?

13. Traži li dijete od vas pomoć ili mu Vi sami nudite svoju pomoć?
14. Jeste li zadovoljni školskim uspjehom svog djeteta? Zašto smatrate da je taj uspjeh važan/ nije važan?
15. Što Vi mislite o svom angažmanu oko školskih obaveza Vašeg djeteta? Gledate li na to kao na još jednu nametnutu obavezu koju je škola prebacila na roditelje? Smatrate li da je uobičajeno da roditelji sudjeluju u školskom životu svog djeteta? Mislite li da su danas pred djecu stavljeni preveliki zahtjevi zbog čega se roditelji češće uključuju?
16. Na koje sve načine komunicirate sa školom (roditeljski sastanci, individualni razgovori sa razrednikom)? Komunicirate li samo sa razrednikom ili i s drugim predmetnim nastavnicima i stručnim službama? I na koji način najviše komunicirate?
17. Komunicirate li s drugim roditeljima djece iz škole? U kojim situacijama i na koji način komunicirate?
18. A koliko često koristite e-dnevnik? Smatrate li da korištenjem e-dnevnika dobijete dovoljno dobar uvid u informacije koje Vas zanimaju?
19. Jeste li ikada bili uključeni u vijeće roditelja ili školski odbor?
20. Sudjelujete li kao roditelj na različitim priredbama, akcijama, manifestacijama, projektima?
21. Doživljavate li školu kao partnera u odgoju i obrazovanju vašeg djeteta ili imate dojam da niste na istoj strani? Ukoliko imate neki problem, osjećate li da možete računati na pomoć od strane škole?
22. Smatrate li da su ciljevi roditelja i škole ujednačeni kad su u pitanju odgoj i dobrobit djece?
23. Kakav je djetetov doživljaj škole, ide li rado u školu i vraća li se kući s pozitivnim osjećajem?
24. Smatrate li da škola utječe na razvoj različitih sposobnosti i znanja, potiče li razvoj svih djetetovih potencijala?
25. Organizira li škola radionice i predavanja namijenjene roditeljima (npr. radionice za unapređenje roditeljskih sposobnosti, predavanja o tinejdžerima, opasnosti interneta, edukacija o drogama, profesionalnoj orijentaciji i slično)?
26. Jeste li ikada sudjelovali u takvim radionicama/predavanjima? Biste li se bili voljni uključiti?
27. Smatrate li da bi trebalo biti više takvih radionica/predavanja?

8. Sažetak

Uključenost roditelja u školske aktivnosti djece i rad škole

Tema ovoga diplomskoga rada je uključenost roditelja u školske aktivnosti djece i rad škole, a uz uključenost roditelja u školske aktivnosti djece i rad škola usko su vezani i pojmovi suradnje i partnerstva škole i obitelji. Partnerski odnosi škole i obitelji posljednjih su nekoliko desetljeća u fokusu pedagoških studija, u skladu sa saznanjima da kvaliteta tih odnosa uvelike utječe na djetetov akademski uspjeh. U radu se stoga pojašnjavaju osnovni pojmovi te se pokušava ispitati današnja situacija vezana uz uključenost roditelja u školske aktivnosti i rad škola. U prvome dijelu rada daje se teorijski presijek dosad napisanih radova na temu suradnje i partnerstva te roditeljske uključenosti u rad škole i u školske aktivnosti djece. U drugome dijelu rada provodi se analiza i interpretacija podataka koji su se dobili u intervjuima s dvanaest sugovornica, majki učenika i učenica viših razreda osnovnih škola na širem području grada Splita. Pritom se ispituju izravne i neizravne strategije roditeljske uključenosti u školske aktivnosti djeteta, zatim oblici suradnje škole i roditelja te se propituje roditeljski stav o njihovom angažmanu oko školskih aktivnosti djeteta te roditeljski stav o partnerstvu sa školom. U radu se ističe da je za uspješan partnerski odnos između roditelja i škole nužan pomak s tradicionalne na partnersku orijentaciju te nastojanje da se sva dosadašnja teoretska saznanja primijene u praksi.

Ključne riječi: partnerstvo, roditelji, suradnja, škola, školske aktivnosti, uključenost roditelja

9. Summary

Parental Involvement in Children's School Activities and School Work

This thesis analyses the involvement of parents in their children's school activities and school work. Parent involvement is closely linked to family-school partnership. Partnerships between schools and families have been a focus of pedagogical studies in the past decades, resulting in the realization that the quality of the relationship between schools and parents greatly influences a child's academic success. This thesis explains the basic concepts of parent-school partnerships and examines the current situation of parent involvement in schoolwork and school activities. The first part presents a theoretical overview of existing research on cooperation and partnership in parent involvement in schoolwork and school activities. The second part provides an analysis and interpretation of data collected in interviews with twelve respondents: mothers of pupils and higher-year pupils of secondary schools in Split. Direct and indirect strategies of parent involvement in their child's school activities are investigated, as well as forms of cooperation between schools and parents. The parents' attitudes towards their engagement in their child's school activities and the partnership with schools is elicited. The thesis highlights that for a successful cooperation between parents and schools a move from a traditional unilateral approach to a partnership approach is necessary. The application of current theoretical knowledge on the subject to practice is recommended.

Keywords: cooperation, involvement, parents, partnership, school, school activities